

~~500~~
ІН ДОЖИВЕМО
КРАЩИХ ДНІВ?

Львів. Бібліотека
А. С. Р. С.

Лубен.

Wm

Wm

Wm

10

5500

5500

І. Б. ЛИТВИН

ЧИ ДОЖИВЕМО КРАЩИХ ДНІВ?

Львів. Бібліотека
АН. УРСР

ЛWÓW

ЛЬВІВ

T3(0)61

3288

Wydaje: Andrij Maszczak Lwów, Kol. Krzywczyska 27
Видає: Андрій Мащак. Львів, Кольонія Кривчицька 27.

Drukarnia Naukowego Towarzystwa im. Szewczenki we Lwowie.
Друкарня Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові.

ВСТУП

Похнюплено, без слів ступає плугатор за плугом. Від раннього ранку до пізнього вечора працює він на своєму клаптикові землі, а вдячна земля-мати видає йому добрий плід. Але що з цього, коли за свою працю й плоди дістає він малу ви-нагороду, коли сьогодні тяжко зібрати дещо гроша й заспокоїти свої найконечніші потреби.

В ремісничій робітні — тихо. Не гомонить там радісна пісня в такт вправлених рухів рук. — Мало праці. Людям брак гроша на купівлю нових речей. Вони стараються обійтися старими речами. Через це ремісник не може заробити на виживлення своєї родини.

По містах біля різних підприємств та фабрик стоять громади безробітніх. Їх лица марні й сумні; їх одіж — лата на латі; головна тема їх розмов — праця й хліб. Фабрики зачинені, порти пусті. Нема де заробити на хліб для себе й рідні. Малими

допомогами ледве піддержують свою егзистенцію.

Всюди чуємо нарікання на брак грошей, на безробіття й обнижку цін продукції. Людство терпить, дурить себе надією й жде, а жде вже довго... Всіх мучить одно питання: коли придуть кращі дні?

Державні мужі роблять всілякі старання. Скликують конференції, змінюють плани ділання, змінюють уряди, щоб тільки знайти шлях виходу з господарських труднощів. Грубу позицію в державному бюджеті займають свідчення соціальні, удержання армії і зброєння. Великі суми нищать і крадуть несовісні працівники. Тяжко визнатися, кому можна довіряти. Падуть банки, банкрутують підприємства й руйнують вірителів. До чого все це доведе, коли, помимо всяких засобів осторожности й всяких заходів, будемо дальше скочуватися в низ? Колиж врешті придуть кращі відносини?

Таке непевне є сучасне життя. Великі злочини й афери стали тепер чимсь звичайним. Щораз частіше чуємо про очайдушні грабежі й жахливі вбивства. Життя чоловіка стратило вартість. До чого це все доведе? Хто зуміє піднести людство на вищий рівень моральности?

В родині, яка є підвалиною держави й суспільности трапляються щораз частіше скандали й трагедії. Прояви ці збільшують й прискішують упадок моральности, а тим самим прискішують руїну підстав суспільного життя.

Ось там гірко оплакує мати долю своєї дочки, яку звихнула любовна пригода й якої щастя знівечене вже в заранні життя. А там знова сивий, старенький батько волівби відпочивати в гробі ніж глядіти й переживати нещастя свого сина. Його плечі згорблені, його лице пооране зморщками від тяжкої праці — все це для дорогого сина. Він лелівав в найглибшому закутку свого серця надію, що син буде осолодою його життя. Син мав вже скінчити вищу школу; вже радів бідний старець, що син облегчить тягарі його пізніх літ. Та дарма. Його син з марної причини поповнив самогубство й перетяв нитку свого цвітучого життя, до якої стільки надій, любови, жури й старань прикладав його батько.

Подібні вістки заповнюють щоденно шпальти часописів. А число їх щораз більше так, що вони збуденіли й читачі щоденників не звертають на них більшої уваги. І так людство терпить не тільки з причини матеріальної кризи, але також

з причини упадку й кризи духового життя. Колиж здоліємо повздержати зріст цих сумних проявів життя? Колиж прийдуть ці вимріяні кращі дні?

Ми відчуваємо, що так не має бути, що всього цього можна уникнути. Відчуваємо, що такий стан річей є ненормальний, що так вічно не може бути. Ми відчуваємо; так, ми переконані про це, що мусять прийти кращі часи.

Але це почуття й переконання насуває нам багато питань. Хто створить ті ліпші часи? Звідки вони прийдуть? Коли вони настануть? Як довго треба на них ждати? Що треба робити, щоб їх прихід прискішити?

Багато людей пробувало вже створити ті ліпші часи. Багато способів відкинено як невідповідні й безуспішні. Всі стараємося дійти до цих ліпших часів, але, чи ми йдемо до них властивою дорогою? Чи наші погляди й поступовання не віддаляють нас від них? Ось проблеми, які кожний для свого власного добра повинен розв'язати й в'яснити.

КУДИ ЗАВЕДЕ НАС ВЕЛИКИЙ РОЗВИТОК ТЕХНІКИ?

„Ох, наше століття! То доперва наука! Дійсно, хочеться жити!” Ті вискази У. Куттена дуже відповідають нашій добі. На кожному кроці стрічаємося з винаходами останніх двох століть. Поступ науки в відносно короткому часі цілковито змінив наше життя. Досліджуючи сили природи, та пізнаючи її тайни й закони, чоловік, ця мала порошок всесвіту, здолів поневолити ті сили й запрягти їх собі на службу. Працю, якої в старинних часах не міг виконати силою своїх м'язів чоловік-велитень, сучасний чоловік виконує легко при допомозі техніки й запряжених до праці сил природи.

Чудом для нас є не тільки розвиток новітньої техніки, але також і незвичайно короткий час її великого розвитку. Тисячі літ передтим техніка йшла вперед черепашиним ходом. Але ось знечевя, якби хтось розв'язав великий мішок, на нас за-

чало сипатися безліч винаходів. Протягом кількадесяти літ деякі науки так поширилися, що треба би жити кілька разів довше, щоби собі їх присвоїти.

Перші великі успіхи осягнула наука через винахід водної пари. Англієць Джемс Вотт 1770 р. винайшов парову машину. Це був початок. По цім винаході маємо цілий ряд машин, які працюють силою водної пари.

Американець Роберт Фультен застосував силу водної пари до порушування кораблів. В 1807 р. побудував він перший паровий корабель „Клермонт”. В цьому самому році відбув він першу подорож на цьому кораблі з Нью-Йорку до Альбанії, т. зн. 180 км, й переплив цей простір в 30 годинах (6 км на годину). В цю першу подорож поїхав з Фультенем тільки один пасажир. Людям здавалося, що подорожувати таким кораблем, це річ вельми небезпечна, що корабель може тріснути від тягару парової машини. Ця перша вдатна подорож Фультена показала велику вартість парових кораблів, які не є залежні від вітру так, як вітрильні кораблі. Від цього часу парові кораблі зачали удосконалювати й поширювати. „Клермонт” Фультона мав лише 160 тон вмістимости; тепер будуємо кружляки з вмістимістю

50.000 тон. Колюмб переплив Атлантийський океан в 70-ох днях; тепер ми потребуємо на перебуття цієї самої дороги неповних 5 днів.

В 1811 р. Джордж Стіфензон збудував першу льокомотиву з зубчастими колесами, а 1829 р. покладено залізничу лінію Ліверпуль—Манчестер, по якій льокомотива Стіфензона їхала зі швидкістю 22 км на годину. Серед дооколишнього населення повстав переполох. В додатку, коли счинилася катастрофа, в якій згинув один чоловік, радний одного міста поставив внесок, щоби заборонено їздити поїздом, бо через „таку головокружну швидкість” (22 км. на годину) поїзд вбиватиме багато людей. Сьогодні маємо льокомотиви, які досягають швидкості 150 км. на годину. Льокомотива Стіфензона мала силу 15,7 парових коней, тепер будують льокомотиви зі силою 2.000 й більше коней. Куди передше треба було їхати кіньми серед холоду й інших невідгод цілими місяцями, там тепер доїдемо за кілька днів в теплих, вигідних вагонах, в яких можна вигідно переспатися, а в добре уряджених поїздових ресторанах можемо зїсти смачний обід.

Та людський дух шукав щораз то новіших і щораз більших здобутків. Йому

було мало цього, що гнав зі скорістю вітру по поверхні землі. Він забажав ще вільно, як птиця, літати в повітрі над горами й містами, над ріками й морями. Коли давніше один кравець в Німеччині зробив собі зі сукна крила й, прикріпивши їх до рук, задумував з летіти з мосту до ріки, його висміяли й назвали глупим. Однак люди не занекали дослідів в цьому напрямі й двадцять століть принесло їм успіх. 1900 року граф Цепелін в Німеччині відбув першу подорож повітряним кораблем, який назвали опісля від його імені цепеліном. Рівночасно з цепелінами появилися літаки.. І який вислід бачимо сьогодні, по 38-ох літах від подорожі графа Цепеліна? Над нашими головами кружляв велитенський „Доріес”, повітряний корабель зі 48 метровими крилами й 12-ма моторами, які взяті разом мають силу 6.300 коней. Той повітряний велит носить під хмарами сто людей і летить зі скорістю 290 км. на годину.

Але все це ще не вдовольняє чоловіка. З поміччю стрільного порошку він хоче збудувати ракетний самохід, який вже в Німеччині випробовано. Таким самоходом люди мають їхати зі скорістю 600 км. (!!)

Письменник Жіль Верн видав 1872 р. книжку п. з. „Подорож довкола світа в 80-тьох днях”. В тій візії майбутнього автор ствердив, що в будучності техніка уможливить людям обїхати земну кулю в 80-ти днях. А вже в 1931 р. (59 літ опісля) два подорожні Паст і Гетій зробили цю подорож за дев'ять днів, отже майже десять разів скорше. Таким чином поступ техніки перейшов навіть фантазію славного фантаста Жіль Верна.

Давніше для пересилки вістки до дальшої місцевости уживано пішого або кінного післанця, який робив 7—15 км. на годину. В теперішньому часі вістки пересилають телефоном або телеграфом і там, де передше доходила вістка по кількох днях, тижнях або місяцях, тепер доходить ця вістка по кількох хвилинах. Мало цього. Двадцять століття дало світові радіо, яке винайшов Італієць Марконі. Так, що вістка летить сьогодні зі швидкістю 18 мільйонів кілометрів на мінуту. Два брати, з яких один пливе кораблем по Атлантийському океані, а другий їде поспішним поїздом через Європу, можуть зі собою говорити так, якби були біля себе.

Нині знимку або якийсь інший образ можемо переслати з одної місцевости до

другої при допомозі дротів або й без них. Родиться так телевізія. Вже можна стрінути такі апарати телефонічні, через які ми не лише чуємо голос цієї особи, з якою говоримо, але також бачимо її.

Ті дротні або бездротні урядження завдячуємо електричній енергії, яку бачимо в природі в постаті лискавки. Дійшло отже до цього, що чоловік опанував лискавиці, запряг їх до праці, приказав їм нести по цілому світі вістки, порушати машини, освічувати фабрики, вулиці та мешкання.

Машини помагають чоловікові також в умовій праці. Це є машини до писання, числення, а навіть машини до ведення книговодства. Працею машини можна кермувати навіть крізь телефон. Керманіч фабрики сидить в канцелярії й крізь телефон приказує розпочати працю. По хвилині машина відповідає, що розпочала працю. Телефон здержує також працю машини.

Давніше книжку треба було писати й переписувати ручно. Тяжка це була праця. Книжки через це були такі дорогі, що тільки багаті люди могли їх купувати. А тепер, новітні друкарні протягом години друкують 2,400.000 сторін часопису. Зникли деревляні таблички, глиняні це-

голки, волова шкіра й пергамін. Тепер уживаємо паперу, який дуже скоро можемо зробити. Дерево, що перед хвилиною росло в лісі, протягом двох і пів годин можемо замінити на папір і видрукувати на ній найновіші відомості.

Техніка змінила також працю хлібороба. Багато з них замість плуга уживають тракторів. Машиною також сіють, жнуть і молотять. Від десять до сто разів скорше ніж ручно працюється машинами до прядення, ткання та шиття. Передше коваль протягом години кував шість цвяхів; тепер машина протягом години виробляє 10.000 цвяхів. Щоби зробити віз, стельмах потребує місяць часу. Вчисляємо тут приготування матеріалу й викінчування враз з окуттям. А в фабриці Форда в Детройт (Америка) протягом одної години робиться 800 авт, отже 12 авт на мінуту. З залізної руди, яку видобуто з глибини землі, по чотирох днях маємо готове авто. Чотири колеса вкручується тільки в часі 20 секунд.

І так можнаби цілі томи писати про винаходи й поступ техніки. Людство старається в кожному ділянку свого життя ввести машину. Від 18 століття починаючи, винаходи множаться й удосконалюється техніка. В двадцятім століттю май-

же кождий день дивує нас щораз то новими винаходами. Вчені з великою надією дивляться в майбутнє й сподіваються щораз то нових й щораз то більш подиву гідних винаходів. Пляновані винаходи роблять вражіння казки з тисяча й одної ночі; так, що ніхто в них не вірить, як не вірили наші діди в сучасні винаходи. Але перед нашими очима пересунулося вже стільки чудес техніки, що нам здається, що вже нема нічого неможливого. Пригляньмося тепер кільком таким снам прийдешнього.

І так в будівництві хочуть застосувати штучну гуму. Це має бути дуже практичний і дешевий матеріал. Штучна гума це винахід Едізона, який на ложу смерти 1931 р. повірив його своєму наслідникові. Цей удосконалив його й обнизив ціну його продукції. Гумові доми будуть освітлені дуже дешевим світлом. Недавно один берлінський хемік зробив лампку, яка світиться при допомозі кухонної соли. Складники кухонної соли — хльор і сод дуже сильно ділають на себе підчас лучення в виді пари в просторі без повітря. Наслідком цієї реакції повстає світло, яке має бути 25 разів дешевше від світла електричного. Світло електричне зуживає тільки 5% енергії, а 95 розпорошує

в виді тепла. Робиться також різні інші досвіди для одержання дешевого світла.

Дерево, яке тепер уживається в будівництві й до палення, в будучності займе поважне місце в промислі волоконнім. Штучна вовна й штучний шовк усуне в будучності природню вовну й шовк, а навіть бавовну. Навіть мужчини носитимуть одіж зі штучного шовку (як відомо, штучний шовк виробляють із соснового дерева. Цей промисл по війні дуже поширився).

Напричуд дивні є хемічні винаходи. Між іншим відкрито, що з камінного вугілля можна одержати прегарно пахучі олійки (перфуми), прекрасні краски й багато інших річей. Хемія безнастанно старається відкрити і витягнути на денне світло таємниці матерії. Як з камінного вугілля можна одержати пахучі води, фарби а навіть різні лакітки, то чому не можнаби одержати також продуктів їдальних? — питається хемія. Може з нафти дасться одержати масло й молоко. Чоловік хоче зовсім обійтися без рослин, він воліє видобути споживчі складники механічним або хемічним способом з мінералів, бо це можна одержати скорше й дешевше.

Люди пробують зробити скло нестовчимим а дерево негниючим. Найбільш розповсюдненим металем є залізо, бо його найлекше видобути, воно є найдешевше й його поклади є найбагатші. Але воно має ту хибу, що ржавіє. Довго промишляли люди над цим, щоби зробити його нержавіючим. І їм це вдалося. Гальванізуючи його, вони покривають його алюмінієм. Є це винахід Йоганзона, сина північної Швеції. В 900-ступеневій горячі алюміній покриває залізо тонкою поволокою, яка, всякаючи частинно в залізо, виказує велику трівкість. Можемо надіятися, що вкортці будемо уживати зовсім нержавіючих приладів і машин.

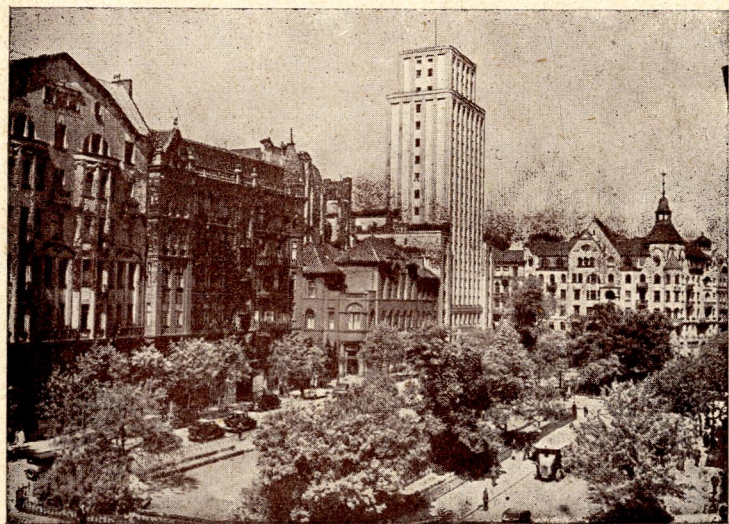
Світла майбутність стелиться також перед метеорольогією. Вчені цієї ділянки не пристають на цьому, що предсказують наперед стан погоди, але вони стараються винайти такі прилади, якими зможуть довільно викликувати бажану погоду. Інші знову вчені працюють над конструкцією таких телефонічних, телевізійних і радієвих приладів, які можна буде носити в кишені. Хотять удосконалити також середники льокомоції. Залізничні лінії, які займають багато місця на поверхні землі, хотять будувати над або під землею. Для осягнення найвищої можливої скорости

Тяжка праця робітників при бетонових роботах.

Контраст між глухим селом, а модерним великим містом.

літаків і самоходів стараються порушувати їх динамітовими ракетами. Літаки хотять уносити в воздух відразу в гору так, щоби можна було стартувати навіть з більшого подвіря або з даху. Останнє вже нині практикують. Але й цього за мало чоловікові, якому вже на землі за тісно. Він хоче летіти ген в недосяжні простори й подорожувати з однієї планети на другу.

Підставою розвитку й життя техніки є механічна енергія, яку дістанемо з камінного вугілля й нафти. Цих двох скарбів землі-матері ще є багато, але скільки їх з дня на день меншає. Отже, що станеться, коли видобудемо з землі останню тону вугілля й коли вивертимо з глибин останній шиб нафти? Чи стануть тоді всі фабрики? Чи впаде тоді комить головою зі своїх високих педесталів вся матеріальна культура і чоловік, чи схоче чи не схоче, буде мусів вернути до правікового примітивного життя? Ці проблеми змушують чоловіка шукати нових джерел енергії. Думають вже над використанням тепла, що є в нутрі землі. І вже в деяких місцевостях, де видобуваються з нутра землі гази, використовують їх до витворення світла, тепла й сили, що по-

рушує машини. Стараються навіть запрягти собі на службу соняшні проміння. Будують великанські колеса-зеркала в яких зосереджують соняшні проміння та замінюють їх на динамічну силу. Дотеперішні досліди виказали, що найбільший руїнник вулкан, може стати добродієм людства. Тільки треба вміти його використати. Деякі смільчаки твердять, що використають силу обороту землі, бо земну кулю можна замінити на розгонове колесо, яке стало порушувало би всі машини в світі.

Але найбільшою силою є енергія первнів (найменших частин матерії). Найновіші досліди показали, що первень не є неподільною частиною тіла, як досі учені думали, але що він складається з двох частин: з осередка (протону) та обертаючихся довкола нього електронів. Сила оборотів електронів через получення з осередком в первень є прикута до нього. Возволити їх можна би тільки через розбиття первнів на ці дві частини. Тоді можна би цю силу запрягти до механічної праці. Це незнане досі джерело відкрито в останніх часах і вже стрічаємо заходи біля розбиття первнів.

Про силу енергії в первнях так висловлюється учений льорд Біркенгед: „Знані

випробовані методи вказують, що з одного кільограма камінногого вугілля можна одержати енергію ділаючу через одну годину, що має силу одного коня. Первні знова, які має один літр води мають через одну годину силу 10 мільонів коней. Показується, що використавши силу первнів, чоловік зможе вчинити великі зміни в світі. Він зможе довільно змінити поверхню землі. При допомі 50 тисяч ведер води буде можна пересунути в глибину океану великий Ірландський острів. Тепло одержане з тої скількості води зрівнялоби температуру підбігунових країв з температурою горячої пустині Сагари. Тревалоби воно через тисячу літ”.

Не може поміститися в голові це все, що думають зробити при допомі цієї енергії. І коли це виглядає нині фантастично, то треба тямити, що вчені вже розпочали проби розбиття первнів. А чи не виглядали казково фантазії Жіль Верна про скорість комунікації? А нинішня дійсність переросла ці фантазії десятькратно. Коли поступ людства ще через якийсь час піде так швидко як досі, то вже слідує покоління буде свідком здійснення й перевищення як не всіх, то бодай частини нинішніх фантазій. Зазначити треба також, що протягом двох останніх

століть людство вперто старається здійснити найбільш фантастичні пляни. Впертість цю можемо порівнати з впертістю людей, які будували вавилонську вежу. Бог сказав до них, що ніхто не заборонить їм зробити цього, що вони задумали (І. Мой. 11; 6).

Культура двох останніх століть змінила життя. Вона витягнула нас з лісів, в яких мешкали незабезпечені від звірят наші предки. Лісові доріжки замінила вона на камінні й асфальтові шоси, деревляні вози на паротяги, авта й літаки, свічки на електричні лампи. Замість льняних й вовняних убрань маємо бавовняні та шовкові, замість меду споживаємо різні лакітки. Кава, чай і горівка заступила багатом молоко. Добре уряджені середники комунікації доставляють людям з далеких країв велику кількість селадців, які заступають мясо в деяких краях. Наші діти не радіють солодкою морквою, але воліють цукорки й шоколяду.

Але поставмо собі одно питання: Чи завдяки цьому всьому ми є більше задоволені ніж наші прадіди? Чи ця культура богато уприємнила наше життя? Чи чуємося здоровші, веселіші й щасливіші ніж первісні люди? Сміло ствердимо, що ні. Навпаки! Нинішнє життя приносить

нам багато смутків, журб і неприємностей. Ми стаємося нервовими й хорими. Всюди зникає спокій і мовкне весела народня пісня.

Ми є свідками цього, як людство застрягло в господарській кризі й не знає як з неї вийти. А ми бачучи ці наслідки розвитку матеріяльної культури, ждемо на ще більші осяги в цьому напрямі. Та чи дійсно настануть тоді кращі часи? Багато людей манить себе надією...

Кожда матеріяльна культура збільшує радше обовязки чоловіка, як права. Коли росте матеріяльна культура, ростуть ці обовязки й врешті ці обовязки спричинюють журби, які захмарюють людське чоло й гамують ріст духового життя чоловіка. Чоловік через те не є ніколи задоволеним. Бідний хоче бути середньо-заможним, середньо-заможний багатим, багатий мільонером. Коли хтось осягне бажану ціль і культурні вигоди, бажає більшого багатства й вигод. Через це неприродне життя стає ще більше неприродним і щораз більше зусиль вимагає від чоловіка, який через цілий час є в русі й від ранку до вечора старається й журить ся. Він ніколи немає спокою. Навіть під час обіду швидко перебігає він очима ча-

сописи й зараз після обіду вітром жене він, щоби не спізнитися там, де має йти.

Для побільшення багатства чоловік визискує всілякі скарби природи. Він порпається в глибині землі й видобуває звідтіля металі, вугілля й нафту. Він витинає прекрасні зелені ліси, яких щораз меншає й які можуть цілковито зникнути. Штучний світ науки затроїть світ природи.

На перший погляд здавалося б, що чоловік зладив машину служити йому та що машина визволила чоловіка від тягару праці. Рукою ж чейже багато тяжче щось було зробити. А тепер? Вистарчить, щоб фабричний робітник покрутив якесь колесо, або натиснув якийсь педал і вже має готовий бажаний предмет.

Та в дійсності є інакше. Правда, машина удосконалила промисл і зменшила фізичне зужиття чоловіка, але рівночасно працю чоловіка зробила нудною й одноманітною, знищила її радість і цікавість до неї.

Як може чути ся щасливий той чоловік, який щоденно мусить натискати той самий педал машини, який стало мусить числити тузіни голок або через ціле житт ят робити тільки петлі до гузиків. Погляньмо на працю нинішнього робітника.

При довгій, рухомій платформі стоїть ряд робітників. Платформа присуває першому з них якийсь кусень металю, який він має добре уставити. Металь посувається до слідуючого в ряді; цей вертить в відповіднім місці діру, третій вкручує шрубу. І так предмет цей пересувається що раз дальше, аж дійде до останнього робітника, який поправляє якусь дрібничку і в цей спосіб викінчує даний предмет. Ледве даний робітник сповнив свою чинність, платформа підсуває йому новий предмет, в якому він має виконати таку саму чинність; опісля третій, четвертий і т. д. Робітник мусить повторяти безнастанно цю саму чинність і зуживати на кожний слідуючий рух таку саму кількість енергії, яку дав до виконання попереднього руху. Крім цього він мусить все спішитися й не сміє звільняти скорости праці, бо праця не жде, а хто не зуміє працювати з вимаганою скорістю, цей мусить покинути працю. При такій одностайній праці минає робітникові година за годиною, день по дневі, рік за роком. Робітник стає манекіном без чуття й без глибшого зацікавлення в праці, яку виконує. Він уподібнюється до бездушної машини, яку обслуговує й не вміє виконати іншої праці крім тої, яку сповняє при ма-

шині. Життя такого робітника є оскільки сумніше, як життя того, який виконує довго один предмет, бо виконання цього предмету вимагає різних чинностей.

Американський банкір і промисловець Гед так висловився про це: „Давніше ремісник сам робив якийсь предмет. Він брав в руки сирий матеріал й вкладав в нього свою душу й свою думку. Він опісля міг почванитися своєю працею й умінням перед другими товаришами. Сьогодні цього немає. Сьогодні робітники не відчують тої радості, яку відчуває чоловік по скінченні якоїсь праці. Ця радість впала жертвою сьогоднішнього промислу.

Скільки поступ й розвиток техніки приносить полекші для тіла, стільки само він пригноблює духа. Статистика виказує, що з розвитком техніки росте число душевно недужих. В багатьох фабриках і робітнях є такий безпереривний гуркіт машин, що довготривале перебування в них ослаблює нерви найсильнішого чоловіка. В інших знову фабриках вичерпує нервово робітників це, що вони мусять безпереривно стерегтися, щоби не втягнули їх до машин і не поторожили зубчасті колеса або трансмісійні пояси. А які є життєві відносини мільонів мешканців великих міст? В їх вухах і мозку звучить

безнастанно настирливий навіть в ночі невмовкаючий стукіт коліс й виття сирен та гудків. Переходячи з одної сторони вулиці на другу, чоловік мусить через цілий час вважати, щоби не опинитися під колесами переїзджуючих в обі сторони трамваїв, авт, моторів і роверів. Що більше, чоловік не може бути безпечний навіть на хіднику вулиць. Річ ясна, що таке життя руйнує нерви.

Директор найбільшого в Франції заведення для умово хорих, славний д-р Перін, так пише про впливи технічної культури на психіку чоловіка: „Сучасна цивілізація пожирає щоденно, а навіть що години багато жертв і систематично веде серед людства свою руйнуючу працю. Надходить пора, коли тільки найсильніші зможуть опертися тій великій недузій цивілізації”. Вже тепер кождий крок культури вперед платиться кровю й умовою недугою тисячів. Велику науку можемо виснувати зі статистики французького заведення для умово недужих. 20% пацієнтів вислала до цього заведення цивілізація. В маленькій слабо упромисловленій Лотві що 350-ий горожанин є умово недужий, у Франції кождий 325-ий горожанин, в Англії 260-ий, а в Америці кождий 178-ий горожанин. Бачимо, що більший процент

умово недужих є там, де є більше змеханізоване життя. А кілько маємо не цілком, але частинно ненормальних людей? Показується, що приріст ненормальних є більший як приріст населення. За останні 52 літа в Англії число населення зросло на 85%, а число умово недужих на 262%. Шпиталі для цього роду хорих є вже за тісні й муситься видавати гроші на поширювання їх і на будову нових. І, як число умово недужих буде дальше рости з такою швидкістю, то не тяжко буде обчислити, за кілько літ пів світа заповнить шпиталі для умово недужих. Це є жахливе! А прецінь є це дар матеріяльної культури, яку так всі славимо.

Одначе, якби людство навіть спостерегло, куди веде його розвій техніки, то не здоліло би вже його повздержати. Хижацька конкуренція пристосовує до промислу що раз більші здобутки техніки. Кожний старається обнизити ціну продукції, щоб могли дешевше продати свої вироби. А це доводить до удосконалення техніки. І так людство, чи хоче, чи не хоче, мусить йти дорогою, на яку вже раз ступило, без огляду на це, куди тою дорогою зайде.

Славний філософ Освальд Шпенглер так пише на 74 і 75 стороні своєї книжки

„Чоловік та техніка”.: „Ані голови ані руки не зможуть змінити цього, що несе нам розвій техніки. Вона виросла, якби її перла якась відосередна сила й тепер зближається до свого кінця. Сьогодні стоїмо на її вершку й нещастя вже не дасться уникнути. Історія світа, загально беручи, є ніщо інше як тільки трагедією. Але упадок чоловіка Фавста є куди більший і практичніший як упадок цього чоловіка, якого малює нам драматург Аїсхільос чи Шекспір. Оце твір станув проти свого творця. Так як передше чоловік-мікрокосмос збунтувався проти природи, так тепер мікрокосмос-машина станула проти свого творця-чоловіка. Чоловік — пан світа став невільникм машини”.

Техніка побідно йде вперед. Коли перше чоловік міг легко зорієнтуватися й вивчити всі ділянки науки, сьогодні він мусить зужити багато енергії, щоби присвоїти собі тільки одну ділянку. Незабаром культура піднесеться своїми семимилевими кроками на такий високий рівень, що й наймудріші не зможуть за нею йти. Але людство буде мусіло за нею йти на найвищі шпилі, хочби й прийшлося звідтам впасти. Чоловік подібний до побідника на перегонах возів, який вже не може кермувати кіньми й якому грозить

перевернення й смерть під копитами коней чи колесами воза.

Прямування до щастя через розвиток техніки це є невластива дорога, і в техніці чоловік не осягне щастя, навіть колиб ця техніка піднесла його понад хмари, понад атмосферу, може навіть на іншу планету.

Блудять ці, що ждуть від матеріяльної культури кращих часів. А вина за теперішні нестерпні відносини спадає не на матеріяльну кризу, а на чоловіка. О, коби техніка винайшла машину до удосконалення чоловіка! Вона сталаби тоді добродієм людства. Але техніка не в силі збудувати такої машини; отже кращих днів мусимо очікувати з іншої сторони. Ці кращі часи мусять прийти; вони прийдуть скоро! Застановися чи добрим шляхом йдеш їм назустріч?

ДУХОВА КУЛЬТУРА В НЕБЕЗПЕЦІ!

Матеріальна культура людства дійшла до високого рівня розвою в відносно короткому часі. Цілком відмінна доля стрінула духову культуру. Вона не тільки, що не росте, але навпаки, завмирає. Людство звернуло цілу свою увагу на культуру матеріальну й всі свої сили посвячує для її розвитку, а опущена духова культура вмирає. Карловатіє дух, а щілину, що повстала через це виповнить матерія.

Сучасне людство вважає річчю перестарілою релігію, яка таку благородну печать витискає на духовій культурі. Пустіють храми, а в деяких краях люди масово виступають з церков, а вступають в союзи, яких ціллю є стерти релігію з лица землі.

Розривки

Чим люди кормлять свого духа, викинувши зо свого життя релігію? Відповідь дадуть нам на це питання оголо-

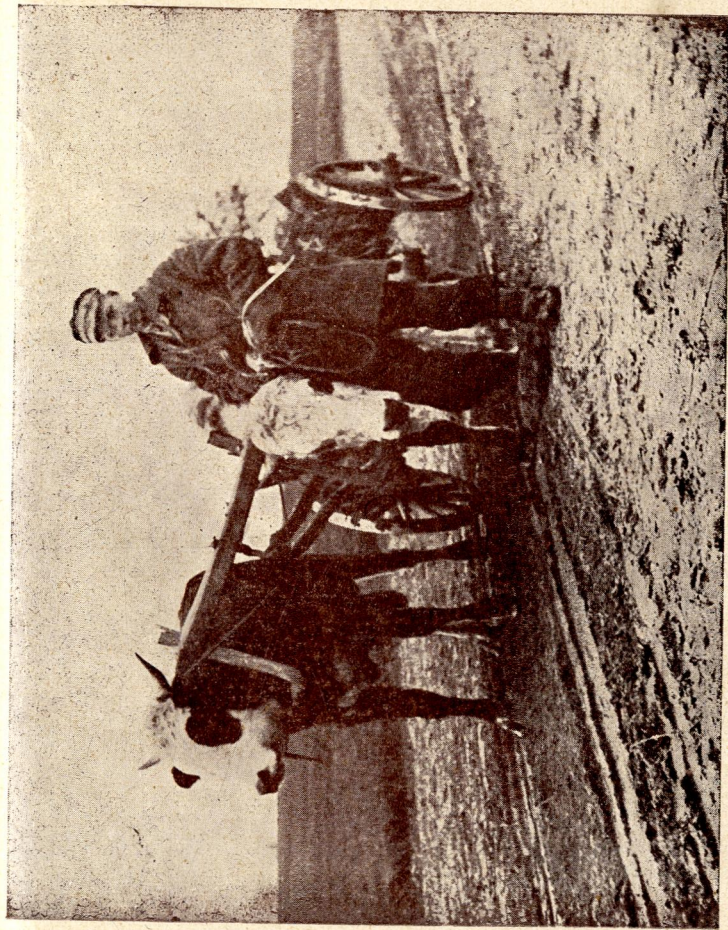
шення й світлини кін та театрів. Лежить передомною часопись з 6. січня. Навечере Різдва Христового. День, в якому східно-християнський світ святить пам'ять Воплочення Слова Божого, народження Бога. День, в якому кожний християнин повинен роздумувати про життя Христа та вглублятися в Христову науку любови. Але кілька **християн** (не поган!) цікавиться тим? Гляньмо на вище згадану часопись. Довго шукаємо в побільшеному святочному числі оповіщення про порядок святочних богослужб. Врешті находимо їх. В найбільше другорядному місці бачимо їх видрукованих найдрібнішим друком (щоби багато місця не займали) і так скорочені, що, здається, більше скоротити не можна їх. А що це пишається на першій сторінці великими буквами? Це оголошення святочних програмів кін і театрів, це оповістка про танкову забаву, яка вперше відбудеться по тім довгім, нуднім пості. Дансінги, які відбувалися що суботи й неділі підчас посту й які мають чимсь різнитися від забав вже знудилися. Оголошення ці обіцяють жадним забав всі можливі приємності й вигоди. Крім цього в кожний святочний вечір маємо баль або забаву й то найчастіше від 8 години вечером до 5 ранку. Ніяке святочне зібрання,

навіть ялинка для дітей, не обійдеться без забави й танців.

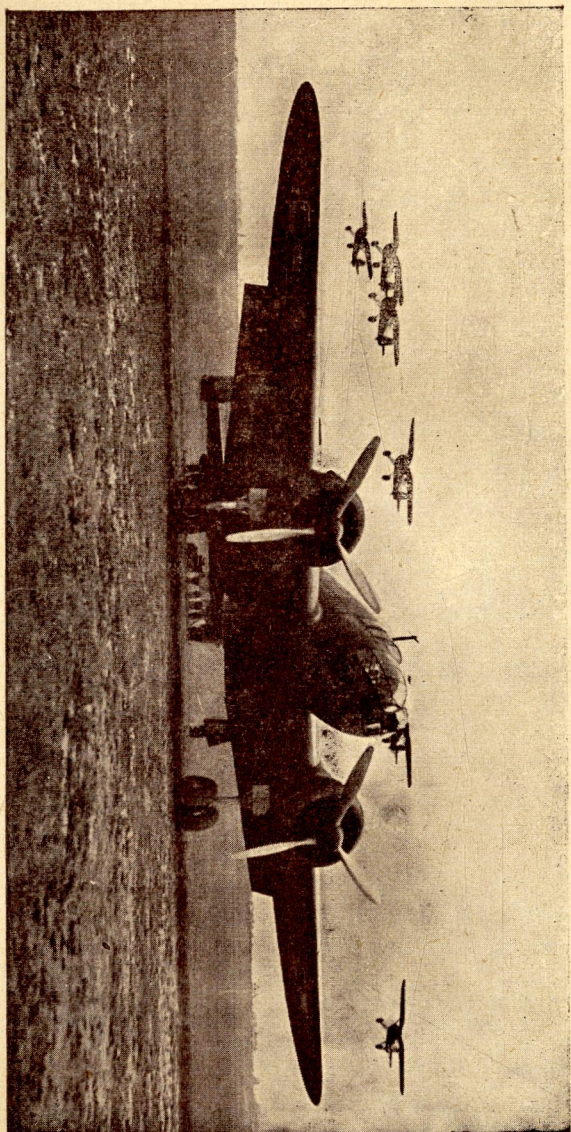
А ось оголошення й назви фільмів та театральних вистав: „Північний гість”, „Вогонь в крові”, „Дай мені цю ніч”, „Хто послідний поцілує”, „Шепіт кохання” та інші. Програми кін і театрів є повні сцен еротичної, звірячої любови, пестошів та женихання, повні образів розчарованої любови, вбивств, самовбивств і т. д. І коли фільм або вистава не має цих прикмет, то публіка не виявляє зовсім зацікавлення до нього. Маса бажають потрясаючих нерви образів, а автори вистав, режисери фільмів і директори кін та театрів не жаліють їм цього, бо ж це приносить їм більший зиск. Кожне кіно чи театр мусіло би збанкрутувати, колиб не мало в своїх програмах вище згаданих сцен і образів. Деякі прихильники кін хочуть виправдати неморальність їх програм тим, що кіно властиво хоче в глядачів збудити відразу до злочину й розпусти. Але вислід збуджування цієї відрази є зовсім противний. Не відразу, а привязання й замилювання до злочинів витворюють ці програми. Образи ті викликають в них охоту спробувати або пережити бачені сцени. Життя показало, що для багатьох першою лекцією злочину було кіно.

Д-р Конрад Лендж сказав шість від-
ємних для кіна речень: „1. Кіно нищить
почуття дійсности. 2. Кіно нищить мо-
ральність; неморальности не вважає воно
шкідливим явищем. 3. Кіно робить чоло-
віка ординарним. Направду нема ліпшої
школи для злочинців, як кіно. 4. Кіно при-
сипляє духа. Чоловік, що ходить до кіна
не любить глибоко думати. Він безкри-
тично, швидко слідить за пересуваючи-
мися образами й тратить льогіку. 5. Кіно
шкодить очам. 6. Кіно робить чоловіка
поверховним”.

Автори sztuk і артисти розуміють до-
бре безвартісність й шкідливість кіна чи
театру. Одного французького організато-
ра театрів запитали, що він зробив би, ко-
ли б його дві дочки хотіли стати артист-
ками. Питаючі почули трагічну відповідь:
„Я старався б поважно відвести їх від цьої
постанови. Коли б це не помогло, я, як
батько, заборонив би їм цього. Коли б
і це не мало успіху, я пішов би з ними на
прохід, завів би їх над Стару Ріку й там
потопив би їх. Опісля з роздертим серцем
я віддався б в руки справедливости. І ко-
ли б мене засудили на шафот (рід кари
смерти в Франції), я дякував би Богові,
що дозволив мені сповнити добрий вчи-
нок і відвести свої доньки від театру”.

Примітивний спосіб комунікації на занедбанім Поліссі.

Найновіший тип літака для міжконтинентальної комунікації.

Один лікар ствердив, що 90% повій втягнено до такого життя на салі танців.

Література.

Винахід й удосконалення друку та паперового промислу причинилися дуже до поширення книжок. Через це зросла скількість друкарень. Паперовий промисл нищить щорічно тисячі гектарів лісів. Тепер на світі є стільки книжок, що ними можна б кількакратно вистелити цілу поверхню землі.

Але скількість літератури не свідчить про її вартість. А в дійсності доброї літератури сьогодні є дуже мало. Видавництва твердять, що мають малий попит на книжки наукові, етичні, релігійні й поважні. Великий вибір мають натовість романи і повісти легкого, сензаційного, подразнюючого змісту. Статистики бібліотек показують, що 70—80% випозичених книжок — це красне письменство.

Щоби зеднати собі більшу скількість передплатників, видавці часописів поміщують в своїх часописах відтинки повістей, які відповідають смакові читачів. Через цікавість слідив я раз повість одного часопису. Всі відтинки цієї повісти були переповнені любовними пригодами та супружною зрадою.

І за цю затроюючу душу поживу люди віддають багато грошей. Є фільми, яких продукція коштує 25 мільонів золотих. Ту суму платять з великою надвишкою ті, що ходять до кін. А тимчасом на світі є багато інших потреб, на яких заспокоєння нема середників.

Мимоволі пригадується тут текст із старозавітного пророка: „Чого вам одважувати срібло за те, що не хліб, і працю вашу за те, що ненасичує? Послухайте уважно мене й їдьте добро, а душа ваша нехай розкошує в наїдках масних” (Ісаїя 55 : 2).

Другою розривкою, що дразнить зми-сли, це танкові забави. Декотрі вважають їх чимсь невинним, навпаки здоровими тілесними вправами. Але, якби хтось урядив танкову забаву тільки для мужчин або тільки для жінок, чи прийшов би хто на таку забаву? Ці тілесні, здорові, після деяких, вправи в дійсності руйнують здоровля. Ті „вправи” тривають не раз 12 годин в часі, який призначений на відпочинок. В салі, в якій воздух є дуже тяжкий, крутяться люди в такт музики. Ніхто не змусив би нікого, навіть буком, до цього, щоби він через цілу ніч скакав. Але спонука, яка змушує до скакання в такт музики через цілі ночі, є сильніша від бука.

Такого то духового корму бажають сьогодні люди. Такі виключно речі хочуть читати і бачити в кіні чи театрі. Дійсно, це жалюгідні істоти, які не мають вищих ідеалів в своєму житті й добровільно віддаються в неволю низьким інстинктам і, коли б влада не боролася з порнографією, то мабуть книгарні були б переповнені такого рода літературою. Це дається зауважити в тих державах, в яких влада не бореться з тим явищем, або в яких люди вміють скрити порнографію перед очима влади. І так, в Німеччині існує біля 50 видавництв, що видають тільки порнографічну літературу. Як оплачується таку літературу видавати, свідчить про це історія одного караного кілька разів за це промисловця Бонно. Через довгі місяці продавав він порнографічні образки та знімки за 200 зол. денно.

Родинне життя.

Неопанована жадоба шукання сексуальних подразнень в кіні, театрі й літературі показує нам, що сучасне родинне життя є близьке руїни. Родина стратила свою святість і багато людей вважає її за середник заспокоєння своїх змислів. Горяча любов двоє молодих людей стигне вкоротці по вінчанню й тоді нема вже ні-

чого, що лучило б тих людей. Бажання змислових розкошей змушує тоді тих людей шукати їх поза домом, а дім став для них місцем сварки й терпінь.

Сучасне життя, його вічний поспіх, брак часу й його оголомшуючі розради прискішують руїну родинного життя. Праця батька вимагає від нього багато сил і енергії. Богато батьків більшу часть свого життя переводить поза домом, в робітні чи в підприємстві. Щоб побільшити число своїх відборців, він мусить брати широку участь в суспільному житті, в різних товариствах і т. д. Родинний дім став для нього місцем, в якому він може тільки зісти й виспатися. А коли ще батько або мати інтересуються спортом, літературою або іншими річами, яким посвячують цілі години або вечорі, тоді родина цілковито тратить своє значення. Нема тоді часу на виховування дітей. Вони виховуються або на вулиці, або в товаристві зіпсутих товаришів.

Давніше, коли люди більше цінили віру, вони дивилися на родину як на союз установлений Богом. Такий погляд не дозволяв двом молодим людям розводитися навіть тоді, коли між ними пірвалися всі вузли, як їх лучили. Релігія помагала їм перемагати почуття нехоти до себе й ро-

била з них поважніших родичів, що відчували відповідальність, яка тяжіла на них за їхніх дітей. В нинішньому часі, коли релігія не тільки, що не поширюється, але навіть і цілковито зникає, можемо зауважити цілковиту руїну родинного життя.

Передше розводи траплялися дуже рідко, тепер стрічаємо їх на порядку деннім, вони стали чимсь звичайним. Їх число щораз більшає. В культурних державах ХХ. століття 25% супруж розводиться. В большевицькій Росії, де розводний церемоніал дуже упрощений, число розводів сягає 75% отже, на чотири супружжя — три розводиться, а тільки одно є до смертним.

Відповідні уряди дуже цю церемонію упрощують і улекшують. Вистарчить, щоби обі сторони заявили перед судом, що не хочуть жити спільно. По короткім часі обі сторони одержують правосильний розводний акт. Між іншим славним з цього легкого способу одержання розводу є Стан Невада (Північна Америка). До цієї країни нарочно їде велика скількість горожан Сполучених Держав Північної Америки, щоб одержати розводи. Після большевицької Росії місто Рено в Стані Невада займає друге місце в уді-

люванні розводів. Подібно діється в Ризі — столиці Лотви. В Польщі під тим оглядом є дещо краще. Натомість в Парижі можемо стрінутися з плякатами, на яких знані адвокати оголошують, що їх спеціальністю є узискувати в суді розводи за малу винагороду п'ять франків (біля 1 зл. 30 сот.).

Комунізм, який вважає шлюбні церемонії „останками старого, проклятого, буржуйського режиму” веде, як ми вже згадали, в цьому перед. Спільне життя чоловічини й жінки без ніякої реєстрації й церемонії вважається правним подружжям. Крім того існують ще т. зв. реєстровані подружжя, які вимагають повнолітності (18 літ) й лікарського свідоцтва; щоб таке подружжя могло одержати розвід, треба тільки, щоб одна сторона повідомила відповідний уряд, що не хоче жити з дотеперішнім супругом. На тій підставі той уряд реєструє розвід і повідомляє про це письменно другу сторону. Богато горожан тої держави визискує це до своїх нікчемних цілей.

В багатьох інших краях також росте число нешлюбних подруж. Сторонники таких подруж виправдують це тим, що шлюб зв'язаний є з різними формальностями, які потягають за собою різні ви-

датки. В нешлюбному житті натомість нема ніяких видатків, ані при початку співжиття, ані при розводі. Таке життя називають шумно „вільною любов'ю”. „Проч з правом і обмеженням, яке перешкаджає моїм змислам!” — оце клич нинішнього дня.

Невилічима проказа зіпсуття нищить всі класи людства. Квіт людей, молодь, в подавляючій більшості є зіпсута й заражена тою проказою вже в заранні життя. Хроб цей не оминає навіть молоді попри це, що її стережуть і родичі й учителі. Недавно в Ризі вислідили тайну організацію учнів. В означені дні члени тієї нелегальної організації сходилися для забави в однім клубі. Забава та відбувалася очевидно в осібних кімнатках, в яких було тільки двоє людей.

Знана комуністка Шмідович в цей спосіб описує моральність комуністичної молоді: „Наша молодь, здається, переконана, що всі квестії любови треба розв'язувати брутально; в противному разі потерпіла би комуністична амбіція. Коротко кажучи, моральність нашої молоді є слідує: кожний член комсомолу (Комуністичного Союзу Молоді), кожний студент „робітничого факультету” має право й обов'язок заспокоїти свої сексуальні

забаганки. То твердження є аксіомою (певним твердженням) і всяка повздержливість в цьому напрямі є глупотою. Коли якийсь мужчина забажає мати якусь молододу студентку, робітницю або навіть дівчинку в шкільному віці, її обов'язком є піддатися йому. В противному разі її уважається горожанкою, яка не варта зватися комуністкою" („Ізвестія" з 23. грудня 1926).

В російській газеті „Огоніск" комісар освіти Луначарський помістив статтю, в якій описує плян заложення міста в горах Уралу. В тім місті мали б мешкати шахтарі, що працюють в тамошніх копальнях. Він пропонував збудувати будинок, в яким мало би мешкати 50.000 робітників. Кожний робітник мав би покій з однаковим умебльованням, яке складалося б з стола, двох крісел, ліжка й умивальні. Діти тих робітників будуть виховуватися до 16-го року життя в інтернаті. В означених годинах їхні родичі мали би їх відвідувати, однак їм не вільно уживати слова „батько й мати". На думку Луначарського розвій комунізму вимагає знищення родинного інстинкту, бо родина є підставою самостійної форми життя. Хочемо виховати „загального мужчину й загальну жінку" — каже в тій статті Луначар-

ський. В комуністичній державі в майбутньому жінки не повинні мати жадних зобов'язань відносно своїх дітей. Дітьми має опікуватися тільки комуна.

Апостол Юда очеркує тих людей тими словами: „Це люди тіла, що не мають духа” (Юда 19), бо забили в собі вище почуття духа. Найвищою ціллю тих людей є заспокоєння їхніх низьких інстинктів та змислів, і це вони називають свободою. Вони обіцяють другим свободу, а самі стали рабами своїх непогамованих змислів, бо коли хтось дався комусь побідити, то тим самим став його рабом. (2 Петро 2; 19).

Коли глядімо на овочі розпаноханого життя цих приклонників сексуальної любови, то мусимо дійсно назвати їх рабами тіла й змислів. Вони нищать не тільки себе, але також свою суспільність і державу. Найбільшим і найстрашнішим наслідком цього є венеричні (полові) недуги, які ширяться зі страшною скорістю так, що тепер безуспішними є всякі запобіжні середники проти цього. Венеричні недуги найбільше ширяться в місті. В Німеччині хорує на них біля 6 мільонів людей т. зн. біля 10% всього населення. Не краще є і в інших державах. При тому мусимо зазначити, що офіційальна статисти-

ка не відповідає дійсності, бо багато недужих через неоправдане й дещо спізнєне почуття сорому укриває цю недугу.

Супружжя, яке в своїм співжитті бачить тільки спосіб заспокоєння своїх змислів, очевидно не бажає собі дітей та старається якимось оминати ці наслідки свого співжиття. Висліди цього вже бачимо тепер. Число бездітних родин росте з дня на день; що раз менше маємо матерей, остаються тільки жінки-самиці, які вбили в собі інстинкт материнства.

Ніхто не знає правдивого числа лікарських операцій, що позбавляють будучих матерей їхніх дітей ще заки ті діти прийшли на світ. Але різні обставини й образи нинішнього життя показують нам, що число тих операцій велике. Знаю особисто повитухи (акушерки), яким християнська етика й мораль не дозволяє брати участі в цих брудних вбивствах безсильних, нежизючих ще істот. Вони впевняли мене, що до них зголошується багато жінок і молодих дівчат з проханням зоперувати їх так, хоч ті дівчата й жінки знали, що ті повитухи не хочуть робити таких операцій. І, коли знані вороги таких операцій мають можливість мати багато клієнток, що бажають тих операцій, то що говорити

про кількість клієнток тих лікарів, які для гроша радо це роблять.

В 1931 р. відбувся міжнародний конгрес, на якому порушено справу приросту населення. Через всі дні нарад конгресу пригноблюючо ділала свідомість до якої конгрес дійшов. Показалося, що число уродин зменшується. Делегат Німеччини заявив, що 1900 р. на 56 мільйонів мешканців було 2 мільйони уродин, а вже в 1930 р. на 64 мільйони мешканців тільки 1,260.000 народин. В Англії в 1900 р. було 1,064.000 народин, в 1930 р. тільки 734.000. Це явище можемо зауважити майже в усіх культурних країнах.

„Чиж може мати забути своє дитятко й не жаліти за овочем тіла свого?“ Так кличе старозавітній пророк, що вважав брак материнського чуття чимсь неприродним. Але це, чого тоді люди собі не уявляли, це стало нині страшною дійсністю. Мати й жінка нехоче мати дітей. Держави стараються не допустити до цього, бо держава яка допустила б до руїни материнського інстинкту, видає сама на себе присуд смерти й сама собі копає гріб.

Небезпека молодого покоління.

Родина, це перша й найважливіша школа чоловіка. Це є не тільки школа ума, але також школа характеру. Найважливіші в кристалізуванні душі й характеру чоловіка є перші вісім літ його життя. Однак багато людей в тому часі набувають завдаток пізнішого звихнення. Вони як діти виховуються в родині, в яких немає любови й згоди; вони є свідками непорозумінь родичів, чують їхні сварки й прокльони. Діти, що виховуються в такій родині, нічого доброго не вчать. Вони, не маючи від родичів доброго прикладу, самі насякають їхніми хибами. Чи такі діти виростуть на добрих горожан і членів своєї суспільности.

Більша частина дітей розведених родичів опинюється в захисті. На перший погляд здається, що їм там зовсім добре; мають добре приміщення, удержання та опіку. Але так не є. Їм брак материнської любови, усміху, пестощів й обіймів. Через те ці діти не розвиваються нормально та терплять на брак апетиту й нервозність. Більша частина тих дітей вмирає. І не диво, бо ж діти мусять виховуватися в родині, яка є освяченою Богом установою. Не пристосування до цього зарядження

Бога є цим самим, що переступлення прав природи, а овочі цього — це нужда, терпіння й нидіння раси.

Долю таких нешлюбних або розведених супруж можемо добре бачити в большевицькій Росії, де цілковито викривлено погляди на супружжя. Там бачимо так багато опущених родичами дітей, що їх не можна помістити в захистах. Багато з них ростуть без опіки; не мають даху над головою, не мають що вложити в уста, ані в що вдягнутися. Тяжко очеркнути їх число, бо їх ніхто не реєструє. Припускають, що їх є біля 2, або 2 і пів мільонів.

Прохарчування їх це діло припадку та щастя. Коли нічого не вижебрають, або не вкрадуть, ходять через цілий день голодні. Коли щось дістануть до спожиття, хапчиво поїдають. Одягнені вони в брудне лахміття, що ледви держиться на тілі. В літі ходять босі, а в зимі часто одну ногу овивають папером, а другу вбувають в жіночий пантофель. Сплять в старих опущених хатах, в паках на сміття або в інших подібних місцях. Тому багато з них в великі морози гине. В самій Москві одної зимової ночі знайшли 1.025 замерзлих дітей.

Не мають спокою такі діти в захисті, бо вони привикли до свободи й непоряд-

ку, а всякий послух і карність є для них чимсь чужим. Вони воліють не мати теплих і чистих помешкань і правильного відживлювання, вони воліють терпіти голод і холод та ходити в лахмітті, ніж терпіти якісь карби й ригор. Тому вони найчастіше втікають з захистів. Вони вміють красти, битися, жебрати, але не вміють працювати.

Руїна родини — це руїна держави. Старинна римська імперія була так довго могутньою, як довго морально здоровою була римська родина. З хвилиною однак, коли моральна гниль, як ненаїсний черв, зачала підідати римську родину, могутність Риму почала маліти аж врешті зникла зовсім. Підставою держави є родина, а ніякий дім не може остатися перед бурями, коли знищені його підвалини. Такий дім мусить впасти.

Спорт.

Кожна культурна держава дуже старається про фізичне виховання молоді. Виховати здоровий, сильний організм горожан — це дуже важна річ, бо слабе незагартоване тіло не є витривале в праці та зменшує радість життя.

Першорядне місце в фізичному вихованні займає спорт. Але в спорті так як

і у всьому іншому легко можна переступити границю. Сучасне людство жадне сензацій й признання, викривило поняття спорту й зо спортового грища зробило арену боротьби й здобування рекордів. Спортові вправи відбуваються не для того, щоби вправляти тіло, але, щоби вправляючі боролися з собою й здобували рекорди; щоб видці мали задоволення, а організатори спортових змагань — дохід. Змагуни стараються щораз швидше бігти, щораз даліше стусати кулею, кидати ратищем або диском, піднести щораз більші тягарі. Це не є вже вправи, що виробляють мускули рук або ніг, це мука тіла.

Напруження, з яким публіка слідить боксерські, футбольні або інші змагання, зовсім не свідчить про її добрий естетичний смак або про ніжність почувань. Боксери в боротьбі вибивають собі зуби, ломлять щоки й носи та масакрують лиця. А коли один змагун побіджений паде без чуття на землю, тоді публіка оплескує побідника, а лиця глядачів висказують найбільше щастя й задоволення. Яке велике заінтересування тими брутальними змаганнями бачимо хочби з цього, що кожні міжнародні боксерські змагання стягають 100—120 тисяч видців, а аран-

жери таких змагань мають з таких змагань до 12 мільйонів зол. доходу. Часописи й радіо подають цілому світові до відома кожний рух, удар і рану боксерів. Мільйони людей цілими ночами сидить при радієвих апаратах, щоб почути перебіг змагань і їх вислід.

Життя в місті.

Рівночасно з розцвітом матеріальної культури росте число міст та їх величина. Передше мало було країв, в яких населення міст становило 10% всіх горожан. Сьогодні в багатьох державах більшість громадян це мешканці міст. Люди кидають дотеперішнє життя в природі й переносяться до міст. Там мешкають вони одні над другими, товпляться на переповнених хідниках, гинуть під колесами різних поїздів, віддыхають курявою й димом. А коли стає їм за тісно на поверхні землі, тоді гребають вони підземні хідники й там переводять залізничні лінії. Багато людей замінило природне життя на верескливе життя міста.

Чому вони це роблять? Одною з причин цього є це, що життя в місті є більше різноманітне, а час праці в місті є багато коротший як на селі. В цей спосіб багато часу остає людям на розривки. Під згля-

дом моральним місто стоїть оскільки нижче ніж село.

Історія показує, що моральність великих міст була все нижча як моральність мешканців сіл. Живителі бідних родин в місті, журачися про вдержання рідні, не можуть доглядати ані добре виховувати своїх дітей. Ті діти переводять цілий день на вулиці, перебувають в товаристві зіпсутих товаришів і вчаться від них різвої погані.

В св. Письмі читаємо, що Бог по сотворенні перших людей сказав до них: „Наповняйте землю”. Отже Бог не казав людям згромаджуватися в містах, але наповнити рівномірно землю. Першим закладником міста називає св. Письмо Каїна (1 Мойс. 4, 17).

Святий день відпочинку люди посвячують на різні розривки, хоч цей день призначений є на це, щоб чоловік міг в цьому дні покріпити свою душу. Та мало хто на це зважає. Культурні зібрання мають малу фреквенцію, церкви є майже пусті. Зате спортові майдани, кіна, театри й балеві салі все переповнені.

Страхіття злочину

З упадком моралі множаться злочини, що руйнують життя й майно людей. Число злочинців росте, хоч з ними борються закони, суди, поліція й в'язниці. Нема майже дня, щоб часописи не принесли вісток про напади, вбивства або крадіж. Крадуть в місті, на селі, в домах, на полі, крадуть все, що можна забрати.

Над світом котиться буря злочину, яку годі описати обмеженою людською мовою. Золотників грабують в білий день в найрухливішій дільниці міста. Приходять вони до склепу неначе покупці й нагло стероризувавши власника склепу та клієнтів, забирають найцінніші предмети й зникають. Впадають вони до ресторанів, грабують гостей та касу властителя ресторану й, заки хто зорієнтується, зникають. Навіть на величаві балі приходять грабіжники в товаристві елегантних дам, та на даний знак забирають всім присутнім гроші й дорогоцінності. Коли хтось зі стероризованих отрясється з переляку, за грабіжниками не стає вже сліду.

Злочини в Сполучених Державах Північної Америки приносять річно біля 9 мільярдів доларів шкоди. Само ловлення злочинців коштує американську поліцію 6 і пів мільярдів доларів річно. В цей спо-

сіб кожний горожанин має 83 доляри спеціального податку. Ще більше жахливою є статистика вбивств. Протягом одного року в Сполучених Державах П. А. гине з рук злочинців біля 12 тисяч людей. Через те люди там не є безпечні ані на вулиці, ані в домах.

Наші батьки позичали гроші без свідків. Тепер для одержання позички треба мати свідків, ручителів (жирантів) та підписувати спеціальні векслі. Але навіть по мимо цього в багатьох випадках вірителі не одержують вже своїх грошей. Що більше, часто читаємо в часописах, що спільники, директори банку або касіери забрали повірені їм гроші і втекли за границю, або наклали на себе руки по страченню всіх здефравдованих грошей.

Держава потребує тепер людей не тільки з добрими головами, але також з добрими характерами. Дуже сумне це явище, що головню серед молоді росте число злочинців і хуліганів. Говорячи про зріст злочину в Америці, суддя Нью Йорку Тиль сказав, що більшість злочинців не переходить віку 20 літ. В обличчі такої ситуації стоять безраді всі кримінольоги, психіатри, вязнична влада й суди.

Голова інституту судової медицини в Лотві, д-р Нойрайтер сказав слідує:

Страхіття злочину

З упадком моралі множаться злочини, що руйнують життя й майно людей. Число злочинців росте, хоч з ними боряться закони, суди, поліція й в'язниці. Нема майже дня, щоб часописи не принесли вісток про напади, вбивства або крадежі. Крадуть в місті, на селі, в домах, на полі, крадуть все, що можна забрати.

Над світом котиться буря злочину, яку годі описати обмеженою людською мовою. Золотників грабують в білий день в найрухливішій дільниці міста. Приходять вони до склепу неначе покупці й нагло стероризувавши власника склепу та клієнтів, забирають найцінніші предмети й зникають. Впадають вони до ресторанів, грабують гостей та касу властителя ресторану й, заки хто зорієнтується, зникають. Навіть на величаві балі приходять грабіжники в товаристві елегантних дам, та на даний знак забирають всім присутнім гроші й дорогоцінності. Коли хтось зі стероризованих отрясється з переляку, за грабіжниками не стає вже сліду.

Злочини в Сполучених Державах Північної Америки приносять річно біля 9 мільярдів доларів шкоди. Само ловлення злочинців коштує американську поліцію 6 і пів мільярдів доларів річно. В цей спо-

сіб кожний горожанин має 83 доляри спеціального податку. Ще більше жахливою є статистика вбивств. Протягом одного року в Сполучених Державах П. А. гине з рук злочинців біля 12 тисяч людей. Через те люди там не є безпечні ані на вулиці, ані в домах.

Наші батьки позичали гроші без свідків. Тепер для одержання позички треба мати свідків, ручителів (жирантів) та підписувати спеціальні векслі. Але навіть по-мимо цього в багатьох випадках вірителі не одержують вже своїх грошей. Що більше, часто читаємо в часописах, що спільники, директори банку або касієри забрали повірені їм гроші і втекли за грانیцю, або наклали на себе руки по страчненню всіх здефравдованих грошей.

Держава потребує тепер людей не тільки з добрими головами, але також з добрими характерами. Дуже сумне це явище, що головню серед молоді росте число злочинців і хуліганів. Говорячи про зріст злочину в Америці, суддя Нью Йорку Тиль сказав, що більшість злочинців не переходить віку 20 літ. В обличчі такої ситуації стоять безраді всі кримінольоги, психіатри, вязнична влада й суди.

Голова інституту судової медицини в Лотві, д-р Нойрайтер сказав слідує:

„Судова практика показує, що злочин найбільше шириться серед неповнолітніх, які поповнюють злочини не для зиску, але для того, щоб зробити комусь щось злого”.

Апостол Павло бачив наперед сліду-ючі віки й його увагу звернув один замітний очерк часу, який він характеризує слі-дуючими словами: „Се ж відай, що в пос-лідні дні настануть времена люті. Будуть бо люди самолюбці, срібнолюбці, пишні, горді, хулители, родителям непокірні, не-вдячні, безбожні, нелюбовні, непримир-ливі, осудливі, невздержливі, люті, вороги добра, зрадники, напасники, гордунники, що більш люблять розкоші ніж Бога, ма-ють образ благочестя, сили ж його відцу-ралися. І ти від таких відвертайся” (2 Тим. 3 : 1—5).

Ті слова апостола Павла здійснюються тепер на наших очах. Але деякі скажуть: Чи ж вичислених апостолом людей не бу-ло вже давно? Чи не бачили ми упадку моральности вищих верств суспільности вже в старинній Персії й Римі? Чи не було в королівських палатах деяких держав всяких інтриг, розпусти а навіть убійств? Так, це було. Але звернім увагу на висказ апостола: „Будуть бо **люди самолюбні**”... Апостол не говорить тут про якесь огра-

ничене число ані про якусь ближче очеркнену клясу людей, але взагалі, про всіх людей. Давніше рознуздання не нищило нижчих верств суспільности, бо неволя або підданство забирало їм весь час.

Сьогодні навіть найнижчі верстви мають більшу свободу, більші права й більше вільного часу. Цю обставину багато людей визискує на заспокоєння своїх найнижчих інстинктів. Через це нидіє моральність всіх верств суспільности. Вільний час або гроші, які можна би ужити на заспокоєння найперших потреб своїх і своїх ближніх, велика скількість посвячує на розривки й інші речі.

Матеріальна культура уноситься в гору, натомість духова культура нидіє. Сучасне життя, це танець докруги золотого телця, це оргія на честь Венери (богині розпусти), — але по кожнім п'яниченню приходить протверезіння. „Що з цього, що своєю наукою відкриваємо й видобуваємо на денне світло тайни природи та її сили? Що з цього, коли тих духів природи змушуємо служити нашим присталям і самолюбству? Що з цього, що вони роблять чоловіка володарем, коли рівночасно вбивають його духа й свободу?”.

В товаристві такої матеріальної культури навіть найбільша духова культура

не може дати чоловікові нічого доброго. Вона може стати тільки сліпим знаряддям, небезпечним в руках культурного чоловіка, який при її допомозі може багато шкід заподіяти своєму ближньому та змусити його служити своїм забаганкам.

Чи повториться історія Риму?

Італійський письменник Фераро описує в своїй історії Риму замилювання Римлян до різних розривок та забав. Виразно виступає це за часів кесарів: „Товпа без жадної застанови домагалася від кесаря, держави і вождів трьох річей: хліба, вина й забав. Крикливі і неотесані маси заповнювали театр, який був одним з тих місць, в яких Рим давав волю своїм рознузданим інстинктам. Там то під аркадами продавалися непогамованим перелюбникам жінки. Всюди безсоромний обман, безличність, підступ й рознуздання. Була це атмосфера, що руйнувала родини й замінювала на грубий матеріалізм релігійні почування. (Качкачев).

Коли великі побіди принесли Римові безмежні простори землі, тоді почало рости його багатство й краса. Але рівночасно зачала нидіти стара любов добра, а занепад моральности зачав підривати духа й тіло цієї могутньої імперії. Корчи-

лися отже сили Римлян, так, що вони врешті не могли протиставитися нападам варвар і римська держава впала.

Дивлячися сьогодні на занепад моральності в культурних державах, ставимо собі питання: Чи котимося в пропасть слідами старинного Риму? Відповідь на це питання дасть нам московський професор В. Н. Сперанський: „Зближаємося до кінця Європи. Багато людей вважає це пересадю. Алеж, що означають ці жахливі злочини, масові вбивства, нечистота обичаїв, недооцінювання людського життя, пересадне чепурення й продаж розпустникам пахучого тіла? Це є дрож викликаючі явища, вістуни упадку Європи, яка котиться в пропасть.

Одинока дорога.

Сучасні мислителі бачать, як занепад духової культури пхає людство до упадку. Від часу до часу котрийсь з них забирає голос і відчиняє людям очі на їх дійсний стан. Але, що треба робити, щоб охоронити людство перед катастрофою? Правничі колегії безнастанно працюють над щораз то новими й щораз доскональшими законами, які усунули би зло. Та людський ум все знаходить спосіб обійти закон. Закони не направлять людей. Коли

вовка, що схопив вівцю, сполошили стрілом, він кидає вівцю й втікає. Та його утеча зовсім не свідчить про це, що він осуджує свій чин і вирікається його. Він лише з мусу втікає, сполошений стрілом, але зовсім не перестає бути вовком жадним овечого м'яса. Так само всі закони остерігають тільки злочинців, щоб були обережні, бо їх можуть зловити й вони можуть за свої злочини гірко відпокутувати. Але вони зовсім не роблять зо злочинців ангелів.

Сучасні педагоги стараються знайти кращі методи виховання. Вони долучують до своїх старих метод етику й естетику, але дуже часто вони відкидають біблійну релігію як річ перестарілу й непридатну. Але помимо цього судді б'ють на тривогу, що число неповнолітніх злочинців росте й, що для них брак вже в в'язницях місця. Тепер релігія стала чимсь другорядним, а заповіді Божі втрачають шану. А однак заповіді Божі є підставою цивілізації. Декалог в коротких словах вимагає безпеки людського життя, ненарушимості чужої власності, святості родини, праведності в словах і чинах, любови ближнього. Він вимагає цього чого ніякий інший закон не вимагає й не може вимагати, іменно: чистоти

думки й серця. — „Не пожадай!” Таке бажання може поставити тільки цей законодавець, який знає думки й серце чоловіка й перед яким не скриється ніяка лож.

Тільки пошана тих законів й заховування їх може зробити цивілізацію тривалою. А коли його легковажиться, спінується розвій культури й вона зближається до свого кінця. Бо навіть найменше злегковаження закону Божого приносить сумні овочі. Все, що ослаблює в чоловіці пошану до декалогу (10 заповідей), псує також підставу всякого добра. Чоловік, що відкидає декалог, нищить все, що дає життю правдиву вартість.

Лише дорогою заховування Божих заповідей можна досягнути в житті успіхи. Пошана до тих великих засад веде людство до перемоги. Непошана натомість тих заповідей болюче протягом віків відбилася на людстві. Без заховування заповідей Божих щастя, успіх і культура є чимсь нездійсненим, а вщиплювання культури без Божих заповідей уподібнюється до освоювання диких звірят. „Засумує, зание, поникне, помарніє земна куля; поникнуть і ті, що з висока позирали на людей на землі. Бо земля вся зледащіла під живучими на ній, вони бо переступили закони, змінили устами, зломали вічний за-

повіт. Тому пожере прокляття землю й живучі на ній відберуть кару, за те попалені осадники землі і не багато зістанеться людей (Ісая 24: 4—6).

Доля, яку описує тут пророк Ісая, стрічала всіх, що не перестерігали Божого закону. Кара ця повторюється на наших очах і буде повторюватися так довго, аж жителі землі признають, що „страх Господень це початок мудрости, а пізнання Бога, це сама мудрість”.

Сучасні намагання позбутися Бога та його заповідей заведуть людство не до вимріяного щастя, але зовсім в інший бік. Люди, які вміють заглянути в будуче кличуть грімким голосом, що сучасна культура стоїть в обличчі руїни. Розкладовий процес вже розпочався, його перебіг буде жахливий, але вже вкортці він скінчиться. Світом потрясуть небувалі події, що принесуть великі зміни. І аж по очищенню цього світа прийдуть кращі, ясніші дні. Та про це буде мова опісля.

ЯК СКІНЧИТЬСЯ БОРОТЬБА ПРАЦІ З КАПІТАЛОМ?

В теперішніх часах занепаду духової культури ненасичений в догоджуванню своїм забаганкам чоловік не може співчувати зо своїм ближнім, бо це догоджування пожирає багато грошей. А гроші є в світі тим середником, за поміччю якого можна все одержати. Тому люди так бажають мати гроші й для здобуття їх топчуть свою людську гідність. Добро ближнього, його журби й терпіння це річ байдужа для чоловіка самолюбного. „Другому може бути зле, щоб тільки мені було добре” — оце клич самолюбства.

Егоїзм людей не має границь; він ніколи не вдовольняється тим, що має, але безнастанно бажає мати щораз більше. Передше, коли господарські відносини були прості, чоловік хотів загорнути як найбільші кусні землі й таким робом великі земельні простори стали власністю невеликої горстки багатців, а всі інші

остали без землі. Але на цьому не кінець. Багаті не могли самі управляти тих великих просторів землі. Тому вони запрягли до праці тих, які землі не мали й зробили їх своїми невольниками. Вони відібрали їм також всі людські права й уважали себе панами їхнього життя й смерті. Вони жорстоко обходилися з ними; праця тих невольників тревала від раннього ранку до пізнього вечера, а їхня пожива часто рівнялася поживі, яку давали худобі. Пан тих невольників мав право їх продати, бити й вбити на смерть. А коли вони відважилися домагатися своїх прав і поліпшення їхньої долі, пануюча верства часто відкидала нагаями й оружжям ті бажання, так, що часто такі спроби невольників кінчилися для них дуже болючо й дуже криваво.

З кінцем XVIII століття з поступом культури огорнуло поневолені соціально маси бажання свободи й почало щораз більше рости. Тут і там падуть голоси протесту проти гноблення чоловіка, вибухають революції, які в декотрих краях приносять знесення панщини й невольництва. Але це не принесло поліпшення. Місце пана й власника заняв новий визискувач — капітал. Ледви революції зломали одні кайдани, а вже капіталізм вспів викувати нові, сильніші. Великий поступ тех-

ніки цілковито змінив рільництво й промисл. Повстало велике число фабрик, в яких машини зможуть все робити скорше ніж руки чоловіка. Через те фабрики опанували ремесло й всі ділянки людської праці, а колись самостійні ремісники мусяли стати фабричними робітниками.

Фабрики мали ущасливити людство. Машини мали улегчити працю, а скорістю своєї праці мали скоротити час праці чоловіка, — звільнити від праці старців і дітей і освободити людство від кривди й нужди. Та не так сталося, як люди сподівалися. Майже весь дохід, який дає машина, дістається не робітникові, що при ній працює, але її власникові. До праці в фабриці зголошуються ті, які дотепер займалися домашнім промислом, а яких побідила фабрична конкуренція. В фабриках працюють тепер робітники, які вже не мають своєї землі. Через те число робочих рук росте, а промисловці використовують це до зменшення зарібків.

А техніка йде вперед. Винаходи дають нам щораз кращі й інші машини, які до обслуги потребують щораз менше робітників, які щораз більше можуть випродувати. Це є вода на млин фабрикантів й промисловців, які можуть постійно зменшати число робітників. А ті, що не

мають праці, змушені пропонувати свою працю за щораз меншу платню, яка ледви підтримує їх життя.

Які ж сумні образи бачимо в великих промислових центрах. Чисельні робітничі родини мешкають в однокімнатних мешканнях. Ці вогкі мешкання, до яких не доходять соняшні проміння є осідком всяких недуг. Над цими сумними норами димляться фабричні комини, які виповняють воздух саджею. По вулицях ледве ходять робітники в полотняних й витовщених вбраннях. Тягнуть вони життєве ярмо в безнастанній непевності завтрашнього дня, а їх мозок сверлить одно питання: будуть вони завтра працювати чи всевладний капітал викине їх завтра на вулицю?

Ярмо капіталу відчувають не тільки міські пролетарі, але також і мешканці сіл. Від вчасного ранку до пізнього вечора хлібороб і його ціла родина працюють. Навіть малолітні діти не можуть добре виспатися, бо мусять зі сходом сонця гнати на пашу худобу. Мати не може доглядати й виховувати малих дітей. Вона навіть не може відпочати добре після тяжкої праці. А колиб ціла родина не працювала з усіх сил, то сильніший від неї капітал, який справляє машинами великі

простори землі, своєю конкуренцією вижене всіх з родинного кута.

Багато капіталістів послугується для побільшення своїх зисків нечесними методами. Щоби викликати міжнародні конфлікти, вони перекупляють політиків та державних мужів. Підплачена ними преса робить прихильною їм публичну опінію. Вони мають вплив на вибори, за їх гроші вибухають революції й перевороти.

Щоби здобути багаті в сирівці краї та нові ринки збуту на свої вироби, капіталісти спричиняють непорозуміння держав і цькують всіх до війни. А чи в світовій війні не лялася кров за інтереси капіталістів. Французький державний муж, Клемансо сказав підчас війни: „Кожна крапля нафти має ціну краплі крові”. Багато людей розбагатіло на війні через це, що доставляли обом воюючим сторонам зброї. Нпр.: до Франції привозили через Швейцарію частини літаків, які фабрикували німецькі заведення Круппа. Відвратною дорогою доставляли з Франції до Німеччини нікель і динаміт. Через те противники (Франція та Німеччина) могли довше вести війну та вбивати більше людей. Для фабрикантів зброї не важним було це, що світ купається через них в морі крові. Для них було багато важніше,

що ця кров родила їм нові гроші. Нема такого великого й жахливого гріху, якого встидавсяби, або боявсяби капіталізм в дорозі до збільшення своїх багатств. „Корінь бо всього злого є грошелюбство” — каже апостол Павло (І Тимотея 6; 10).

Звичайний, неперемінений Христовою силою чоловік — це дикий звір. Різниця між ними є тільки та, що звірина є задоволена по заспокоєнню свого голоду, а чоловікові є все мало. По осягненню першої тисячки золотих, він бажає мати десять тисяч, колиж і це здійсниться, він хоче соток тисяч і мільонів. „Хто любить гроші, тому ніколи не буде досить грошей” — каже мудрець Соломон.

Зібрання капіталів в одних руках є тепер таке велике, що їх не числиться вже на мільйони, а на мільярди. Числа ті пишеться десятьма, одинадцятьма або дванадцятьма цифрами, так, що нераз годі собі їх уявити. Щоби почислити мільярд золотих по одно-золотовій монеті, то числячи вісім годин денно по відтягненню святочних днів, требаби числити їх 115 літ. Це є праця, яка пожирає два життя нормального чоловіка.

Пригляньмося тепер кільком більшим мільярдерам. Король нафти Г. Детердінг є власником нафтового концерну „Рояль

Дач Шелл Труст", в якого обсягу є нафтові терени Європи, Азії, Австралії, Середньої та Полудневої Америки. В р. 1930 капітал концерну Детердінга виносив 45 мільярдів зол. Другим королем нафти є Рокефелер, який має Північно-американ. концерн „Стандард Ойл Компани". Білянс цього концерну виносив у 1931 р. більше як 14.000 мільйонів золотих, а цілий капітал його виносив 69 мільярдів золотих. А концерн Пірпонта Моргана має тепер 800 мільярдів золотих капіталу.

Там, де є високі гори, там бачимо також глибокі долини. Де одні люди громадять гори багатств, там другі живуть в нужді. Тінь кожного багача паде на сотки й тисячі нуждарів. Вікна великих склепів є наповнені різними речами: одежею, поживою і т. п., підчас коли вбогі мусять вдоволитися тільки їх огляданням, а в їх домах бракує найконечніших річей. Прегарні міські города прикрашені є мармурними пам'ятниками й водограями, але на паркових лавках і в скринях на сміття часто ночують одиті в лахміття й дрижачі від зимна бездомні волоцюги й безробітні.

„Світом рядять гроші". „Хто має гроші, той має все". Ось кличі, якими послу-

говується людство в погоні за золотом і сріблом. В 1774 р. найдено в Уралі в Росії золото, яке піднесло річний приріст золота до 5—6 мільйонів зол. В 1848 р. найдено золото в Каліфорнії, 1882 р. в південній Африці, а недовго опісля на Алясці. Через те річний приріст золота побільшався й тепер він сягає 4 мільярдів золотих. Колиб ми згромадили все золото, яке досі видобуто й додали до цього все срібло, якого дотепер видобуто біля 600 тисяч кг., одержалиби ми таку скількість шляхотного металю, якого тягарем могли б ми здусити всіх людей на землі.

Та помимо цього людство не має щастя. Не знають щастя навіть ті, які посідають гори золота. Жадоба золота спричинює обманства, крадежі, грабежі, вбивства, а навіть війни. Багато людей в погоні за золотом губить свою честь, здоровля й життя. Кілько на світі ложі, злочинів, проклять і сліз — все це через золото.

Ці непропорціональні відносини між працею і капіталом викликають жорстоку боротьбу суспільних клас. Обі сторони вперто готовляться до остаточної розгрівки. Робітники організуються в партії й союзи, а капіталісти в синдикати й концерни. Ареною боротьби клас є державні

парляменти. Не тільки преса, мітінги й демонстрації є саодинокими способами боротьби. Вона часом вступає в острійшу фазу: страйки, заворушення й революції. Робітники стають щораз свідоміші й лущаться разом до боротьби за краще завтра. Зріст промислу побільшує ряди пролетарів, яких сила щораз більша й щораз небезпечніша. Сила та рухається часом і гремить як вулкан, що дає про себе знати. І так суспільний порядок часто заколючують соціальні землетруси й вулкани. В наслідок цих землетрусів тріскають й відпадають звичайно верхи суспільних будівель: престоли й королі. Деякі з тих вибухів своєю силою нищать тисячі, а навіть міліони людей. Прикладом цього є большевицька Росія, яка з великої царської імперії стала союзом комуністичних держав. Звідтам переходить комуністична ідея до всіх країв і викликає в них бунти й криваві заворушення. Сучасний світ зо своєю суспільною ситуацією є подібний до околиць кратеру вулкану, який грозить сильним вибухом і держить людство в безнастанному страху перед грядущими подіями.

Багато людей думає, що заведення соціалізму й комунізму принесе всім рівні права й свободу, що гнет, використуван-

ня й нужда з приходом комунізму скінчиться й настануть тоді кращі часи. Але чи комунізм чи соціалізм може нас в тому впевнити, що усуне егоїзм, несправедливість й використання? Соціалісти так твердять, але їхні твердження не мають ніяких основ. Щоденно чуємо про недодержання обітниць й безпідставні твердження так правиці як і лівиці. Але тим обіцянкам ніхто не вірить. Так як у державах монархістичних існує опозиція соціалістів і комуністів, яка виводить на денне світло несправедливість монархістів і демократів, так також в соціалістичних державах існує властива опозиція, яка демаскує невластиві потягнення й вождів соціалізму. Большевицькі часописи все інформують про крутіства й варварства тої кліки, яка здобула перед роками довіря тамошніх комуністів.

Але хто в дійсності винен за теперішні терпіння й соціальні несправедливості? Не будемо чейже винити мертвого золота й бездушних машин. Вина за це все тяжить тільки на злих людських серцях, які стало бажають тільки свого добра й для своїх егоїстичних цілей визискують капіталістичний господарський устрій, соціалізм і комунізм. Нема на світі такого господарського устрою, якого не можна

булоби використати для егоїстичних цілей. Отже егоїзм винен цьому всьому і з ним треба боротися й знищити його, щоб досягнути суспільну справедливість, рівність та добро загалу. Боротьба з усім іншим це тільки даремне марнування енергії. Це тільки обривання листя з будяків, а не виривання їх з корінням, яке чейже може зродити нове листя. Гріх самолюбства є тим коренем, який мусить бути вирваний, бо тільки тоді може запанувати суспільне добро.

Але навіть ріки крови проляті в боротьбі за добро суспільности не можуть того добра створити. Може цього доклати тільки свята кров одного чоловіка й Бога разом — Христа. Кров Христа є самотнім середником, який може очистити серця з ржі самолюбства.

Капіталістів ніколи не наситять найвищі відсотки, а робітників ніколи не задовольять найбільші зарібки. Чим більше чоловік має, тим більше мати бажає. Таке є старе, неопановане Христовим духом серце егоїстичного чоловіка. Ані страйки ані революції, ані найрадикальніші партії не витягнули людства з суспільної нужди й не витягнуть ніколи. Це можна досягнути тільки через переродження людського характеру й висвободження чоловіка

з неволі гріха. Зробити це може тільки наука Христа. Чоловік може здобути найбільшу зовнішню свободу, але рівночасно може стати жалюгідним невільником гріха. Хоч не буде його гнобити ані пан, ані фабрикант, то одначе непогамовані пристрасті будуть його використовувати й не дадуть йому спокою ні в день, ні в ночі, аж вибавить його з тої неволі гріб.

Апостол Яків бачив очима душі будучі століття, розвій капіталізму й його кінець. „А нутеж ви, багаті, плачете, ридаючи над злиднями вашими, що надходять. Багацтво ваше зігнило й шати ваші міль поїла. Золото ваше та срібло поржавіло, і ржа їх на свідчення проти вас буде, та зість тіло ваше як огонь. Ось, плата робітників, що порали ниви ваші, задержана од вас, голосить, і голосінне женців до ушей Господа Саваота дійшло. Розкошували ви на землі та буяли, повгодовували серця ваші мов на день заколення”. (Яків 5: 1—5).

Слова ті вказують на великий зріст багатств капіталістів, що бачимо виразно в теперішніх часах. Таке нагромадження багатств можливе є тільки при рівночаснім оскорбленню других. Сам апостол Яків каже, що робітники багатців не одержують своїх заробітків. Але апостол опи-

сує тут не тільки зріст капіталізму й використання робітників, але також і останнє горе капіталістів. Вістуні цього явища появляються вже в наших часах. Відвічне незадоволення мас громадить хмари, які грозять буревієм війни. Йдемо до остаточної розгрівки суспільних кляс. Цей час апостол Яків називає останніми днями (Яків 5: 8. 9).

Так занепад духової культури як і соціальні відносини вказують нам виразно, що грядуть великі події. Після тих подій прийде основна суспільна зміна. Незабаром прийдуть кращі часи; вони вже є перед дверима. Та передтим світ пережить великі потрясення. Будьмож отже чуйні!

ВЕЛИКА ГОСПОДАРСЬКА КРІЗА

Неначе якась страшна потвора вхопила в свої кліщі світ велика господарська криза. Вона діткнула дві найважливіші ділянки світового господарства: рільництво й промисл. Неначе стихійна повінь росте вона й розширюється, торощить всі поставлені чоловіком греблі, вдирається до всіх країв й обіймає всі суспільні верстви.

Перші обяви кризи дав нам рік 1929. В цьому році щораз більше дошкулювала надпродукція товарів рільництва й промислу, а їх ціни шалено падали. І вже 1930 року на конференції клубу соціальної політики в Кенігсбергу (Сх. Прусія) німецький знавець рільничої господарки Макс Церінг говорив про новоповсталу світову кризу, якої досі ще не було. Ширилася з дня на день руїна деяких галузей рільництва і промислу, падали навіть більші господарства, стануло багато фабрик, а вслід за цим росло безробіття.

А криза більшала. Вона діткнула навіть багату королеву океанів — Англію. Англійський міністр фінансів Сноудн в радієвій промові 10 вересня 1931 р тими словами очеркує величину кризи: „Перед нами тільки дві дороги виходу: або кожний осібно понесе конечні фінансові жертви, або всі разом згинемо. Іншої дороги для Англії немає”. Девять днів опісля 19. вересня 1931 р англійське правительство обнизило стандарт золота. Це заскочило цілий світ, бо англійський гріш був дотепер підставою світової торгівлі. Багато людей, що хотіло забезпечити свої гроші вимінювало їх на англійську валюту. Але, коли і ця сильна підстава фінансова поважно захиталася, багато людей стратило довіря до всякого грошового забезпечення й почуло, що під їхніми ногами усувається ґрунт. Почали падати банки майже всіх країв. Навіть в такій багатій Америці, яка підчас світової війни згортала європейське золото, впало біля 2.000 банків. Коли вицофано з обороту великі грошеві суми державні господарки зачали ще більше падати в ярмо кризи, стало ще тажче. За приміром Англії обнизили стандарт золота й інші держави, як Австралія, Індія, Східня й Західня Африка, Єгипет, Ірляндія, скандинавські держави, Канада,

Ніппон, Франція, Бельгія, Швайцарія
Голяндія і т. д.

Викликане кризою безробіття так зросло, що зимою 1931-32 р було в Німеччині біля 7 мільонів безробітних. Такого числа безробітних не було досі на цілм світі. У Франції, яка давніше зовсім не відчувала безробіття було більше як один мільон безробітних. Не оминуло безробіття також Америки, до якої в пошукуванню кращої долі емігрували люди зі всіх країв. Там число безробітних дійшло до 15 мільонів.

Взагалі зимою 1931-32 р було на цілому світі більше як 30 мільонів безробітних. Коли до цього дочислимо родини безробітних, які звичайно є чисельні, то одержимо число понад 100 мільонів людей, що терпіли через брак праці й яких мусіли удержувати діткнені кризою держави.

Сумні є наслідки кризи й безробіття. Щоби вижитися, безробітні продають все, що мають. Не брак також через це родинних трагедій. І так один дуже чесний робітник в Берліні через довший час не міг найти праці й попав зі своєю родиною в велику нужду. Коли його наймолодша дитина зачала вмирати з голоду, батько рішається на страшний крок. Він вбиває

жінку й двоє старших дітей (5 і 7 літ), а опісля сам позбавляє себе життя.

Причина кризи

Чому найстрашніша в історії світа криза опанувала всі краї доперва в 20 століттю, так багатім в різні винаходи. Кожда недуга має свої причини. Має їх також і теперішня криза. Висока матеріяльна культура 20 стол. змусила всі сили природи до праці для чоловіка. З поміччю машини чоловік виконує сто разів більшу працю ніж передше без машини. Здавалося би, що чоловікові повинно сто разів краще вестися. Але сталося інакше. В часі осягнення найбільшої цивілізації, людство опанувала криза. Історія знає випадки, коли цей або інший край терпів голод й нужду з причин різних катастроф, як: землетруси, вибухи вулканів, повені, неурожаї і т. д. Але причиною теперішньої кризи не є неурожаї. Ніколи ще не було на світі так багато хліба, цукру, бавовни, камінного вугілля й металевих виробів, як є тепер. А одначе мільйони людей терпить недостаток і голод. Людство примиряє з голоду при повних шпихлірах.

В останніх часах техніка йшла великими кроками вперед. Винаходи стали чимсь звичайним. Застосовано в промислі та

рільництві машини, які відібрали з рук чоловіка працю. З другої сторони удосконалений машинами промисл продукує так багато товарів, що маємо вже їх надпродукцію. Нинішні великі господарства справлявані найновішими машинами можемо сміло назвати фабриками збіжжа. Цей спосіб управи збільшив продукцію пшениці до 125 мільонів тон річно. А тому, що протягом року зуживається тільки 83 мільйони тон пшениці, то лишається 42 мільйони тон надпродукції. Річна надпродукція цукру виносить 3 мільйони тон, а бавовни 10 мільйонів кіп. Залізний промисл протягом 20 літ зріс з 70 до 110 мільйонів тон. Продукція сталі виносила 1921 р 45 мільйонів тон, а в 1930 р досягнула вона вже 95 мільйонів тон. В цей спосіб протягом 10 літ продукція сталі з росла на 100%. Надпродукція споживчих виробів так обнижує ціни на світових ринках, що не виплачується їх продукування. Тому зникає багато відповідних робітень й ростуть ряди безробітніх, недостаток і нужда.

Засадничо надпродукція не є річчю злою. Щож шкодить, що є багато хліба, одежі й інших річей? Чейже можна роздати це голодним і нагим. Але ніхто цього не робить. Чому? Бо ситий й одягнений чоловік не піде працювати за якіне-

будь гроші, так як голодний. Отже капіталісти вибрали іншу дорогу. Вони нищать певну часть продуктів, щоби запевнити їх високі ціни. Підчас коли в році 1922 в большевицькій Росії вмирали міліони людей з голоду, в Аргентині був такий добрий врожай пшениці, що перевищав запотребування того краю. Отже, по людськи думаючи, надпродукцію цього належало віддати голодним в Росії. Та це не давало ніякої користи продуцентам з Аргентини й вони збуваючу пшеницю віддали на паливо до паровозів. В 1931 р був в Чехословачії надзвичайний урожай огірків і через те їх ціни дуже впали. Щоби не допустити до ще більшого спадку цін, 14 вагонів огірків знищено. Звичайно експортували ці огірки. Експортовано й до Німеччини і саме цього року там голодувало 4 міліони людей. Але їм Чехословачія не післала ані одного огірка, бо там ніхто не мав їх за що купити.

З тих самих причин в 1931 р в Бразилії продуценти кави втопили в морю 70.000 мішків кави, в Австралії годівельники вбили 800.000 овець, а уряди Сполучених Держав Північної Америки і Єгипту знищили тисячі кіп бавовни.

Все це діється в краях, в яких мешкають християни й в яких цвите висока куль-

тура. Та чи має це що спільного з Христом, який вчив і дав приклад співчуття, посвяти та любови до ближніх? Які чужі для цих людей є слова Євангелії: Хто має дві одежі, нехай дасть тому, що не має. І хоч вони мають тисячі одягів, то вони воліють спалити їх або держати на складі, де їх з'їсть міль, чим віддати бідним. Нічого дивного отже, що і багаті і бідні відвернулися від церкви й безвіря страшно росте у всіх краях. Дикий чоловік все нагодує бідного, а цивілізовані християни оточені мільйонами нуждарів, на їх очах спокійно нищать велику кількість споживчих продуктів. Таким робом вони самі викликають незадоволення мас і бажання пімсти.

Крізу спричинили, не природа, катастрофи стихійні ані якінебудь несподівані події, тільки самі люди. Гріх був все причиною нещастя людства, він є також причиною теперішньої кризи. Тим гріхом є самолюбство, найбільш розповсюднений і найбільш закорінений зі всіх гріхів. В своїм довгій списі гріхів в 2 листі до Тимотея в 3 розділі від 1 по 5 вірш апостол Павло вичисляє передовсім гріх самолюбства. Самолюбство протягом тисячів літ держало людей в неволі, в кайданах панщини, заливало землю потоками

крови. Передше люди загортали собі землю, а людей, що на ній мешкали, замінювали на невільників або підданих. Тепер знову люди загортають в свої руки золото, рядять при його допоміжі світом і змушують мільйони бідних людей служити собі. Машини, які мали ущасливити людство стали прокляттям бідних верств суспільності. Можуть їх мати тільки ті, які мають якийсь капітал. І вони беруть з них весь дохід, а мільйони людей остає без праці й без хліба.

Поборення кризи

Одним з найважливіших чинників, що підсилюють кризу, є загальне недовіря. Коли якась держава впаде в якісь фінансові труднощі, або коли грозить їй небезпека, тоді втікає з неї капітал і переходить в безпечніші руки. Випорожнення банків через зложення грошей за границею або в приватних сховках тільки поглиблює кризу. Тоді такі держави радять собі позичкою в інших державах. Але і позичку через загальне недовіря годі одержати так, що криза не меншає але противно, росте.

Одним з найважливіших середників боротьби з кризою є протекціонізм. Кожна держава приноровлює самовистарчаль-

ність, а тільки в разі конечної потреби стосує рівновартну виміну товарів. Щоб утруднити імпорт товарів з заграниці, держава ставить високі митні бар'єри та обмежуючі контингенти, що зменшує до половини скількість імпортованих дотепер товарів. Крім того з причини високих коштів імпорту, багато з тих, що можуть імпортувати, не імпортують. Боротьба з імпортом в одному краю, викликає таку саму боротьбу в другому. Терпить на тім світовий промисл і торгівля, а на його місце виростає національна торгівля. Від 1929 р світовий торговельний оборот зменшився на половину.

В липні 1933 р відбувалася в Лондоні світова господарська конференція, яка мала знайти шлях виходу з господарських і фінансових труднощів. Конференцію відчинено оптимістичними промовами з надією, що вона поборє ті всі труднощі. Та показалося, що кожна держава шукає тільки своєї користи, а не хоче нести жертв для загального добра. Повторилися відносини, що були колись при будованню вавилонської вежі. Кожний говорив тільки своєю мовою й годі було найти порозуміння.

Для зменшення безробіття, держави стараються збільшити краєвий промисл

і вивіз за границю. Вони попирають промислові інституції протекційними митами й експортними преміями. Така державна господарка є тільки непотрібним удержуванням безробітних. Штучно піддержуваний промисл є непоплатний а робітники такої інституції навіть при найбільшій праці є безробітні. Допомоги безробітнім, соціяльні свідчення і помагання непоплатним інституціям дуже дорого коштує державу. Конечні на це середники мусить вона одержати від рільників і тих, що мають працю, й накладає на них щораз більші податки. А щоб рільники не скаржилися, їм дає держава ріжні премії за продукцію або годівлю. Це виглядає так, якби продуценти самі собі давали за-помоги, перепускаючи перед тим гроші через різні каси й через руки різних урядників. Німецький учений Август Бавер так пише про це: Система ця держиться тільки тому, що один позваляє другому ограбити третього, думаючи, що вкінці всі одержать рівні паї. Але ця система має багато хиб. Щоб одержати за-помогу, робітник удержує багато урядників, хлібороб натомість удержує й одних і других, щоб мати збут на збіжжя, якого ціна є багато більша від цін на світовому ринку. Таке поступовання подібне до поступо-

вання казкового Мінганзена, який, тягнувши себе за власну косу (волосся), хотів себе витягнути з болота. Це дуже веселе є в казці, та оскільки воно сумніше в практиці нинішнього світа.

До чого провадить криза?

Ми відчуваємо, що так далше не може бути, що криза мусить минути, й мусить прийти до якоїсь зміни. Ми знаємо, що коли не знайдеться дороги виходу з тої ситуації, то мусить наступити та катастрофа, якої хочуть оминати всі державні мужі. Ті державні мужі чіпаються найрізномордніших способів піднесення вартости гроша й врятовання господарства. Посли різних держав і міністри їдуть від одної столиці до другої, організують різні конференції й засідання, видумують найрізномордніші пляни, але криза зовсім не зникає, пожирає щораз нові жертви й викликає щораз прикріші наслідки, як заворушення, банкроцтва, крахи, обнизку платень, обкроєння бюджетів і т. д.

Загальна пасивність і брак довіря показується виразно при виборах до парламенту, а також при зміні уряду. До правлення державою допускається різні партії й клуби, а коли пануюча партія не може подоліти труднощам, то її змінює друга.

І так по випробуванню всіх партій вертається знову до першої й досвідне колесо обертається знову в тому самому напрямі. Хто тільки вхопить державну керму, хочби як його всі любили, скоро тратить симпатії, тому, що не знаходить ради на кризу. Творяться щораз то нові опозиції, які стараються мати багато сторонників. І так у Франції по проваленню Клемансо створив уряд соціяліст Пуанкаре, опісля соціал-демократ Ерію, по ньому правила знову правиця а опісля знову лівиця.

В Німеччині після сойму в Ваймарі державну керму держала лівиця, опісля правиця, яку змінила знову лівиця. Опісля до влади ще раз прийшла правиця фон Папена а по ньому обняв владу Адольф Гітлер. Те саме було в Англії. По консерватистах влада дісталася в руки табору праці Мак Доналда, яку знову заступили консерватисти, опісля робітники а тепер рядить Англією правиця. В Італії лівиця мала такий великий вплив, що всі сподівалися приходу комунізму. Тоді прийшов Мусоліні зі своїми чорними сорочками й запанував в Італії так сильно, що здається його уряд є незмінимий. Та одначе не знати, як виглядавби уряд Італії, колиб за формою влади могли свободно висказуватися всі італійці.

Отже, нігде не бачимо тривалих урядів. Політика є тепер подібна до маяка годинника, що кивається в одну й другу сторону.

Так як температура недужого чоловіка змінюється, т. зн. раз підноситься, раз опадає до попереднього стану, так само є й зо світом, який повертає все до тих самих урядів.

Використовують це комуністи, які говорять, що капіталістичний устрій є не добрий і що він є причиною нездорової атмосфери в світі. Їм лекше голосити свої кличі тепер, коли світ є жадний хліба, а великі промисловці й фабриканти кидають до моря хліб, каву й цукор. Мимоволі пригадуються слова пророка Осії: „Вони сіють вітер, а жати будуть бурю”. Таке поступовання капіталістів, це вода на млин комунізму, який запустив своє коріння у всіх краях, викликаючи всюди неспокій й криваві заворушення. З другої сторони підносить грізно голову шовіністичний націоналізм і творить між державами різні конфлікти. На обрію майбутності повстають грізні хмари революцій і воєн. Світ хоче стати пекольним кітлом, в яким мають буритися народи й суспільні верстви.

В першому числі німецького журналу

„Кірхе унд Штаат” („Церква й держава”) з 1932 р. Ф. А. Дорнер пише так: „Жиємо на передодні нового всесвітнього перевороту, який буде вже останнім переворотом. Твердження це не спирається на знаках, які можна різно пояснювати. Не знаки, а виразні факти стоять перед нами та вказують на згубу капіталістичної культури світа, а однак міжнародній капітал ще мріє про владу над світом”. Ротерман каже, що 300 людей володіє своїм багатством над світом. Володарями світа зробила їх жадоба здобуття всього золота. Та мають вони на сумління 30 мільонів безробітних, що заєдно бунтуються проти існуючого ладу й домагаються світової революції. Ця найстрашніша в історії світа криза вказує, що ідеї золота є обманчиві й несправедливі. Проти капіталістичної Європи підноситься грізно дикий азійський комунізм, який заповідає рішачучу боротьбу клас і смерть мілітаризму.

Що робити?

Сучасні капіталістичні держави сподіються, що поборять цю страшну кризу й, що настануть кращі часи. Але люди, які не тільки думають над тим як усунути теперішню кризу, але також як забезпечити-

ся перед нею в будучності, твердять, що Європа грязне щораз більше в трясовиння.

Вони бачать ще хіба ратунок в утворенню на світі одної всесвітної держави, якої уряд нормував би господарські відносини світа. Подібно кажуть комуністи, які добро світа бачать в всесвітній революції й утворенню союзу комуністичних держав.

Та всі реформатори світа є подібні до чоловіка, що хотів позбутися леду зі своїх вікон. Надармо зіскробував він цей лід з вікон. За кожним разом шиби вікон вкривалися новою верствою леду. І був би той нерозумний чоловік до весни безуспішно зіскробував лід, якби йому хтось не порадив був затопити в печі. Чоловік послухав цієї ради й лід сам стопився та сплив з вікон.

Таким самим зіскробуванням леду є сучасні зусилля позбутися кризи. Стараємося її усунути, а не усуваємо причин, що викликають її. Такі господарські програми, це є пришивання нових лат до старої одежі. По якимсь часі відпадають лати лишаючи по собі ще більші діри.

А в дійсності найкращим і найуспішнішим лікарством для світа є лікарство приписане знаним нам всім Учителем з Гали-

леї: „Люби ближнього свого, як себе самого” і „Всьо, що хочете, щоб люди вам робили, робіть і ви людям”. Ця друга рецепта можлива є тільки при одноголосній любові ближнього. Та цієї любови не вщипить чоловікові ані педагогіка, ані філософія, ані жадні інші науки. Доконати цього може тільки Божа наука, яка й є рівночасно даром Божим. Бог радо хоче чоловіка тим даром обдарити, але цей може ввійти тільки до відновлених серць чоловіка. Ми повинні дозволити отже, щоб Христова сила впокорила і відновила пережерті гріхом наші серця, а тоді наповнить їх Божа любов і зникне ненависть і самолюбство, оцей корінь кризи.

Отже не всесвітня революція, а революція всередині кожного серця може принести світові добро. Бо після кожної революції в світі змінюється тільки форма державного правління, а чоловік лишається з таким самим зіпсованим, самолюбним серцем. А з таких зігнених брусів, якими є серця нинішніх людей, не можна збудувати будинку, якому на ім'я добро людства. Люди борються з зовнішніми формами суспільного життя т. зн. з монархізмом, демократією, соціалізмом, комунізмом, але перемога чи поразка цих світоглядів не принесе нікому добра. Настане до-

бро тільки тоді, коли, як сказано вище, наступить революція в серці чоловіка, спричинена наукою Христа. Тоді кожний чоловік, без огляду на те, якого погляду він буде й на котрім щаблі суспільної чи політичної драбини опиниться він, буде жити для других, а життя для другого все приносить добро.

Вправді, нинішні христіяни є тільки христіянами з імени, що не знають відроджуючої сили правдивого християнства, та це неозначає ще, що згинула сила Євангелії. Ні, та Євангелія є так само сильна, як передше і ділає вона нині на серце деяких людей, роблячи їх правдиво християнськими серцями. Сердець тих є так мало, як мало є перел в морю, але вони є й вони стануть горожанами будучого царства щастя.

Прийдуть на світ катастрофи, що очистять людство як огонь. Цей процес очищення знищить всяке зіпсуття і гниль. Остане тільки чистий, дорогий метал — праведні люди. Тоді прийдуть кращі часи, яким не буде кінця.

УПАДОК ХРИСТИЯНСТВА.

Світ є недужий. В розпучі біжить він від одного лікаря до другого, надіючися, що ще вратується від заглади. А яка різнородна й скомплікована його недуга! Запад моральности, боротьба клас, господарська криза, національна й расова ненависть — ось недомагання нинішнього світа. Пророк Єремія, бачучи в своєму часі упадок жидівської держави, так кличе: „Притиснена дочка народу мого, — стискається й моє серце; ходжу, сумуючи, страх обняв мене. Чи тож нема бальзаму в Галааді? Чи тож нема там лікаря? Чом нема вилічення дочці народу мого?” (Єремія 8 : 21—22).

Де ж ми знайдемо лікаря, який вилічив би сучасні недуги людства? Сьогодні глибше, ніж колинебудь треба над тим застановитися.

Багато вже було лікарів і кожний давав свою рецепту. Але всі вони вже втрачали довіря. Вони непотрібно забрали

тільки час і гроші, яких потребувало випробування їхніх метод.

Такими лікарями, які голосять, що спасуть людство з його тяжкого положення є також і християнські церкви. Питаємо, чи повинні люди звертатися до церков й ждати від них помочі? І чи може людство вірити, що церкви є тим правдивим лікарем, який може помагати? Християнські церкви існують вже довгі літа й дивлячися на їх працю, можемо відповісти на ті питання.

Минуло вже 1600 літ, як християнство стало релігією більшості населення західної Європи й стало там державною релігією. Християнство східної Європи числить вже 1100 літ. Яка отже доля була тих церков? Відповідь мусимо дати сумну. Назверх прийшла зміна, бо ті держави перейшли з поганства на християнство, але чи зайшла основна зміна в життю горожан тих держав? Ні. Брехня, обман, крадежі, грабежі, нечесність, вбивства не зникли і не зникають навіть сьогодні, але навпаки множаться. Держави мусять удержувати цілу адміністрацію, судівництва, де християни шукають справедливости. Спеціальна інституція — поліція мусить зо зброєю в руках боронити перед людьми, приватної власности й життя людей.

Вязниці є повні злочинців, які при складанню генералій подають свою приналежність до цієї чи іншої церкви.

Такого християнства Христос не признає. Христос вчив, щоби в Його церкві не було непоправних грішників.

Щож зробили християнські церкви для поліпшення міжнародних відносин? Християнські держави воєнною технікою вже довгі літа рядять світом, визискуючи інші держави й народи й кроваво здушують кожний супротив. Європа це найбільш закрівавлена країна світа. Тут самі християни вбивали себе взаємно в довгих війнах. Обовязком християнських церков було впливати, щоби цього не було та пригадати Божу заборону: „Не вбивай!”

Христос приказав своїм ученикам голосити Євангелію всім народам, по цілім світі. Перші християни так робили, побуджувані любовю рятували вони грішників і провадили їх до щастя й світла. Протягом першого століття по Христі християни розповсюднили свою науку по цілій римській імперії, а за цісаря Константина Великого християнство стало державною релігією.

Але рівночасно з зовнішнім розростом і розвитком християнства, почався його внутрішній застій і занепад.

Тоді почали появлятися різні реформатори. Вони збуджували в зіпсутих християнських серцях духове життя. Сила Євангелії почала перемагати грішні серця й навіть в найменш культурних державах прийшло до релігійного пробудження. Але це тревало так довго, як довго жили реформатори. По їх смерті все знову втихало. Протестантизм завмирав навіть в тих краях, в яких був найбільше поширився. Реформовані церкви спочили на лаврах і здобутках піонерів реформації.

Християнські церкви не мають сили Євангелії, яка так чудесно змінює природу чоловіка й удосконалює його характер. Та сила опустила вже церкву, в якій перше місце заняла зовнішня окраса, видумані й скомпліковані церемонії й критика. Голошені з проповідальниці науки бродять по каламутній воді наук старинних і новітніх філософів. Блудять по полях етики ідей і наук, але дуже легко дотикаються розп'ятого Христа. А коли вже й згадують Христовий хрест, то роблять його таким тонким і легким, в додатку так прикрашують його квітками культури, що тяжко його пізнати й двигання його не справляє ніяких труднощів людському розумові.

Загально беручи люди збайдужніли в своїх обов'язках супроти церкви та її потреб. Вони не хочуть попірати їх ані грошовими жертвами, ані місійною діяльністю серед поган. Вони кидають жебрачий гріш до церковної пушки й, коли б держава не спомагала церкви, то вона зовсім зубожілаби. Щоб однак одрежати від парохіян дещо гроша, церква мусить уряджувати різні імпрези, льотерії й вечерниці. Часом для зібрання грошей на будову церкви, уряджують фестин з танцями.

Про більшість таких християнських церков і їх членів можна сказати словами апостола Юди: „Се ті, що відлучаються, тілесні, що не мають Духа” (Юда 19).

Їх думка часто занята заспокоюванням самолюбства й пристрастей. Апостол Павло докладно їх характеризує в 2 листі до Тимотея в 3 розділі в віршах від 1—5: „Сеж відай, що в послідні дні настануть времена люті. Будуть бо люди самолюбці, срібнолюбці, пишні, горді, хулители, родителям непокірні, невдячні, безбожні, нелюбовні, непримирливі, осудливі, невдержливі, люті, вороги добра, зрадники, напасники, гордівники, що більш люблять розкоші, ніж Бога, мають образ

благочестя, сили ж його відцуралися. І ти від таких відвертайся”.

Багато духовних жие зовсім по світськи, псують тим життям інших й зовсім не нагадують тих добрих пастирів, яких хотів бачити Христос в своїх Апостолах. Між Сином Божим і його заступниками на землі є дуже велика різниця.

Коли бачимо такий стан церков, не дивуємося зовсім, що вони не мають ніякого впливу на поганські краї. Церковне христіянство заняте своїми інтересами зовсім не журиться потребами ближнього й блудячими в темряві душами.

Вона втратила цю силу Євангелії, яка є товчком до виконування тих діл. А погани не тільки, що не інтересуються зовсім христіянством, але навіть ненавидять христіян. Вони відчувають на собі кольоніальну політику христіян, які визискують їх і, привозячи їм алкоголь і опіум, спихають їх на дно упадку.

В р. 1936 відвідала Америку комісія, в склад якої входили студенти з Китаю, Японії, Кореї, Филиппинських Островів та Близького Сходу. Комісія хотіла пізнати релігійне життя тих народів, які мають першорядне значіння в світі. Представник Филиппинських Островів так описує свої вражіння з подорожі: „Христіянські роди-

ни, які я відвідав, по більшій частині не моляться. Треба дивуватися, як слабо вони знають Біблію. Вони вважають себе християнами, бо так сказали їм їхні батьки, або тому, що вони вписані до церковних книг, але життя їх не має ніяких християнських прикмет”.

Подібне враження відніс студент з Індій. Він пише: „Біблія говорить: Що може чоловікові, що він цілий світ здобуде, а душу свою стратить?” А християнська Америка каже інакше: „Що може чоловікові, коли він цілий світ стратить з його ринками збуту, а душу свою спасе?” Держачися того клича, Америка громадила багатства й стала найбагатшим на світі краєм”.

„В дійсності, — сказав студент з Кореї, — церкви не мають сили притягання людей; проповідники подражнюють тільки нерви й бажають зробити церкву осередком суспільного життя. В церквах можемо знайти розкішні басени до купелі, руханкові салі, кімнати для курців і т. п. Один проповідник посунувся так далеко, що запропонував урядити в церкві салю танців”.

Дуже гостро висловлюється член комісії — японець: „Дійсно християнських

держав ніколи не було, тим більше не маємо їх в сучасній добі.

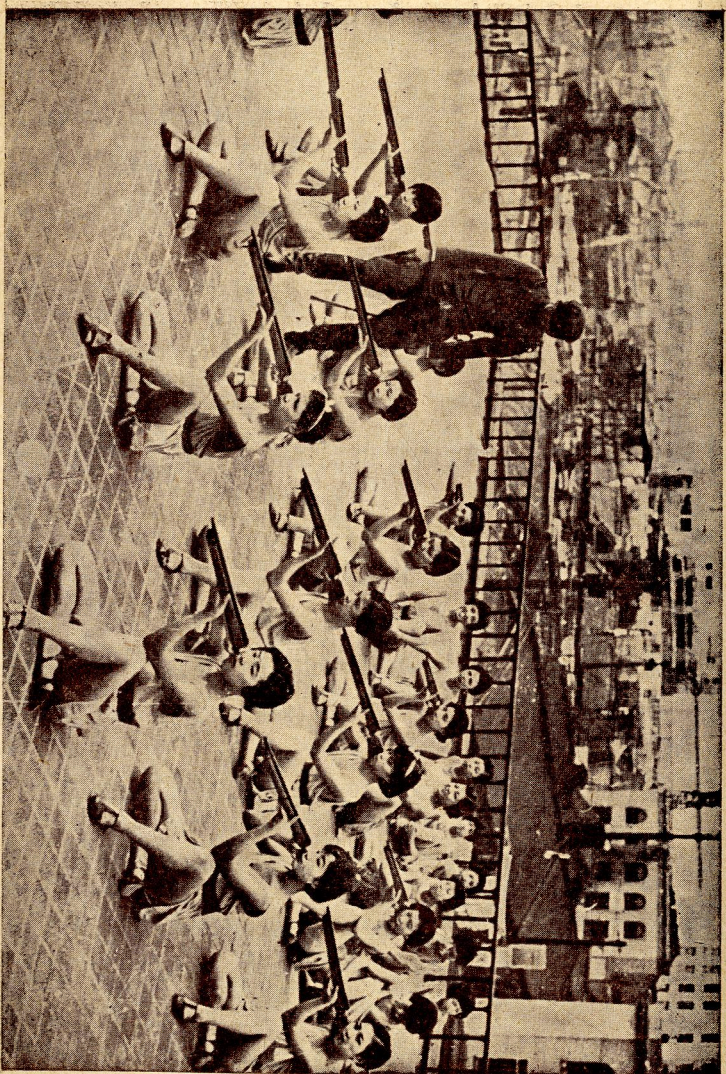
Додаймо тут дещо самокритики. Д-р Федергафер в католицькій тижневику „Альгемайне Рундшав“, що вийшла в Мінхені так пише: „Ми христіяни прогнали від себе християнство. Ми впали знова в поганство. Чи можемо відповісти на питання в чім і чим різнимось від поган? Може тим, що маємо церкви? Погани також мали святині, навіть більші й кращі від наших церков. Їх жертви й свята в честь їхніх богів були більші, їх віра була глибша”.

Лютеранський пастор Клявзен в проповіді в Ганновері, тими словами розпадається над упадком протестантизму: Чим стала лютеранська церква, що блистала в часах Лютра відродженою вірою? Дійсно, треба плакати; не один християнин задає собі питання, чи може він оправдатися перед Богом приналежністю до такої церкви й публичним признанням її церквою Божою... Безвіря дістало тепер такі елегантні форми, що поверховні христіяни не потрапляють добачити укритої в ній ненависти до Божих правд.

Ті христіяни говорять: „Віру заступає довіря, яке не вимагає признання правдою якихсь слів, оповідань, засад і наук”.

Большевицька молодь вчиться стріляти.

Японська жіноча молодь вправляється в военнім ремеслі,
(вимовний знак часу і пробудження всходу).

Та скажіть учителі диявольської школи, як ви можете довіряти Богові, коли з усміхом відкидаєте Божі слова, які голосив світові Син Божий і пророки? Як можете вірити Богові, коли не признаєте засади: Бог є!? Як можете вірити в воскресення, коли не признаєте правди про воскресення мертвих?” „О, як потемніло те золото, змінилося золото найліпше! Каміння з святині розкидають по всіх роздоріжжях. Поважні синове Сионові, дорогі, як найчистіше золото, — вони стали, як той посуд глиняний, як виріб рук ганчарських (Плач Єремії 4 : 1—2).

Так треба би оплакувати теперішній стан християнства. Правда, що як передше, так і тепер є теж поважні християни, правдиві християни, але їх є мало. Це є люди, які зітхають і сумують задля всіх гидот, що діються в городі”. (Езек. 9 : 4). Вони не можуть знести того упадку духа й для того відлучаються від того впавшого християнства, організуються, й спільними силами несуть світові останнє посольство про скорий і справедливий Божий суд. Вони збирають грошеві засоби, щоб сповняти Христове поручення й посилати на цілий світ проповідників, які взивають до покути всі краї.

Людство переживає тепер рішачі години. Як збіжеві поля дозріває воно до жнив. Дозріває кукіль, дозріває і пшениця. Коли світ буде зовсім готовий до жнив, тоді вдарить година призначення. Володар долі людей запустить свій серп і буде жати. Буде жати пшеницю й згромадить її до своїх шпихлірів, буде жати також і кукіль. Щоби знищити його на віки.

НА ПЕРЕДОДНІ ВСЕСВІТНЬОЇ ЗАВЕРЮХИ!

Осідок людства, ця велика будівля світа, стала невідгідним місцем замешкання. Ми дослідили вже тривкість підвалин цієї будівлі й показалося, що вони вже знищені, слабкі й треба побоюватися, що вони спричиняють завалення будівлі. Однак вона ще має одну недосліджену нами комірку — це політика. Подивімся, може ще політика зможе своїм сильним раменем піддержати стіни цієї будівлі. Задержімся на хвилю на політичній арені й придивімся, що тут діється. Що бачимо? Зі всіх сторін підносяться звіщаючі бурю хмари, всюди незадоволення, всюди роздразнення. Незгода між расами й державами наладували політичну атмосферу як електричність. Денеде блискають грізні лискавиці й заповідають, що зближається велика буря.

Погляньмо на Європу, той закуток світа, в якому мешкаємо ми, а побачимо, як

сильно тут напружені політичні відносини. Тут безнастанно росте скрайний націоналізм й ширить щораз більшу ненависть народів.

Пробудилися також великі азійські потуги, як Японія, Китай і Індії, які беруть активну участь в світовій політиці. Головно Японія, яка стала новочасною могутньою державою, царицею Далекого Сходу. Азійські народи ненавидять білих. Нпр. в Китаю дуже часто вбивають білих місіонерів і купців. Також Індії під проводом свого вождя Гандія, щораз сміліше бунтуються проти англійської влади. Англія старалася на „конференції круглого стола” в 1931 р. порозумітися з Гандієм, та це до нічого не довело.

Причини ненависти Азіятів є дуже важні. Силу, яку дала людству новочасна техніка, біла раса вжила до використання країв, що стоять на нижчій поземі розвитку й своєю торговельною, колоніальною й монополевою політикою ограбила ті краї. Але серед народів тих країв росте свідомість і ненависть до білої раси. Вони ждуть тільки відповідної хвилі, яка дозволить їм повстати проти панування білої раси. Е. Залеман так висказується в своїх описах подорожі: В майбутній війні не стануть проти себе коаліції, але раси.

Через Азію переходить могутча пропаганда, якої кличем є: „Азія для Азійців! Проч з чужинцями! Ми хочемо незалежності й свободи! Проч з політичною й господарською контролею великих держав!” І Європа дрижить на думку про це, що колись звалиться на неї мільярд озброєних в новочасну зброю мешканців Азії. Та європейські визискувачі не думають змінити свого поступовання. Самолюбство засліплює не тільки поодиноких людей, але також цілі держави. Білі, культурні держави приготувляють собі своїм егоїстичним поступуванням грізну небезпеку.

В обличчю такої небезпеки держави цілковито й нагально зброяться до війни. Сучасна Європа, це оскільки більша збройна сила як перед останньою війною. Кожна держава старається удосконалити воєнну техніку. На винаходи, що мають вбивати людей, не треба довго ждати; вони показуються що місяця. Протягом короткого часу від закінчення останньої всесвітньої війни, до теперішньої хвилі, випродуковано кількаторазів шкідливіші вибухові й троючі матеріяли як передтим. Подамо кілька прикладів.

Крісовий набій летить тепер більше як 6 км., а гарматний до 80 км. Недавно ви-

найшов німець Герліх кріс, яким здивував цілий світ. Його набій пробиває 16 міліметровий панцир, на якому набій звичайного кріса лишивби тільки слід. Сила пробивання набою залежить від її швидкості. Винахід цей хочуть пристосувати до гармат. В часі всесвітньої війни кулемет вистрілював 400 набоїв на хвилину, новосконструований машиновий кріс в тому самому часі вистрілює 2500 набоїв.

Новочасні повзи їдуть по гористім терені зі швидкістю 75 км. на годину, а по рівнині 120 км. Деякі пробують навіть збудувати літаючі повзи. Будують щораз більше літаків, з яких деякі, це справжні повітряні велити, які можуть нести цілу тону вибухового матеріалу. Інженери хочуть перевозити літаками цілі батареї легких гармат і амуніцію, щоби уставити цю артилерію в недоступних, гористих місцях, а навіть на задах ворога.

Та найуспішнішим способом вбивання людей є трійливі гази. По великій війні, по безнастанних досвідах винайдено біля 100 найрізномордніших родів газів. Від деяких не можуть охоронити ніякі маски, і в місці, в якому вони впадуть вмирає всяке життя: люди, звірята, рослини. Іперит, який є тяжчий від воздуха, вдихається навіть до пивниці, затроює на довгий час

землю й воду. Люїзит вжирається навіть через шкіру чоловіка в тіло і вбиває в одному менті як грім. Чотири тони фосгену вистарчають на затроєння всіх мешканців міліонового міста. А колиб навіть винайдено успішні охороняючі одежі й маски, то лишається ще багато інших способів вбивання людей. Одним з таких способів, це палення при допомозі фосфору. Для чоловіка облитого фосфором нема ратунку. Полумінь фосфору є негасима й перепалює все тіло й кости. Одною бомбою фосфору можна спалити цілу баталію війська.

Летунські бомби в порівнянні, яких уживали підчас війни, тепер є оскільки легші, але багато небезпечніші. Спеціалісти твердять, що в будучій війні будуть уживати спеціальних бомб, які будуть важити тільки 1 кг. Їх пробиваюча сила має бути така велика, що по пробиттю даху, стелі й долівки, вони вибухнуть під домом й вивернувши його від основ, перемінять його в купу звалищ. Ті електроні бомби будуть горіти негасимою полумінню горячою на 3000° С. Колиб таку полумінь поляли водою, то вона тільки його скріпить. Один літак буде нести біля 1000 таких бомб.

Будуча війна буде небезпечна не тільки для армії, але й для цивільного населення. Ескадри літаків, перелетівши над фронтом зможуть вдертися в глуб ворожого краю, знищити ворожі фабрики зброї, промислові осередки, склади амуніції й воєнних приладів. В їх задачі буде знищити залізничні вузли й недопустити до заосматрювання армії в харчі й амуніцію. Вони зможуть знищити ворожу столицю, а тим самим осідок воєнного штабу й військові урядження. А коли здержано заосматрювання армії, фронт починає тратити своє значіння. Стратить своє дотеперішнє значіння і оцінювання сили війська після скількості. Кількасот командантів, летунів і бактеріольогів зможуть швидко й зручно використати новочасну техніку й протягом кількох днів зможуть знищити цілі держави й міліони мешканців.

Такий є нарис будучности. Одначе з тої причини не можемо обвинувачувати культури й техніки, бо правдивим виновником цього є чоловік, зо своїм зіпсутим, гріховним серцем. Для осягнення своїх цілей чоловік іде через звалища міст, бродить в людській крові й уживає до нищення всього тих річей, які можуть принести людству необмежені користи. Куль-

туру, що могла би замінити світ на рай, вважає чоловік середником, що може замінити світ на пустиню. Член комісії Союзу Народів для справ зброєння, д-р Вакер, пише: „Ми вірили, що наше життя має якенебудь значіння. Але показалося, що воно не має ніякого значіння, що ми працюємо для нічого й ще раз для нічого. Працюємо над руїною світа, працюємо над смертельною мукою людства підчас будучої війни в морі фосфору й трійливих газів. Буде це остання війна — це всім зрозуміле. В тій війні запишеться остання сторінка історії світа”.

Держави стараються жити без Бога та релігії, яку вважають перестарілою річчю, а хочуть на землі створити рай при допомозі матеріяльної культури. Але більшість людей признає, що та дорога веде людство до жахливого кінця. Такі є наслідки новітньої культури без Бога й без Божої любови в серцях людей. Великі є діла людства, принадний є його зовнішній вигляд, велика його слава, але замість сподіваного щастя й радости паде на людство велике нещастя так, що в кожній хвили йому грозить загибля. Як довго чоловік не розуміє, що щастя треба шукати в Того, що з любови до людей віддав своє життя й хоче подібною любовю напов-

нити серця своїх створінь та зєдинити їх в спокійну, щасливу родину? І люди для осягнення щастя мусять відчинити свої душі й серця на Його лагідне запрошення: Прийдіть до мене всі отягчені й знеможені, а я дам вам відпочинок” (Матей 11, 28).

21 Апостол Павло так описує політичну ситуацію наших часів: „Бо, як говоритимуть: „Упокій і безпечність”, тоді несподівано настигне на них погибіль... і не втечуть вони”. (І Солунян 5: 3). В будучій війні держави будуть старатися несподівано напасти на ворога, щоби перемога була певніша. „І не втечуть вони” — каже апостол. Давніше мешканці прифронтової полоси шукали ратунку в запілля. Та будуча війна відбере їм і той ратунок, бо ескадри літаків вже в перших днях налетять на більше залюднені осередки в запілля й замінять їх в цвинтарі. Підчас такого звичайного налету втеча є немислима; зрештою не буде де втікати, бо всюди буде однаково небезпечно. В пророчій книзі об'явлення Іван Богослов представляє політичну ситуацію Європи в Новім Завіті в символічних сімох трубах. Сема труба (Одкр 11: 15—19) малює нам наші дні. „І розгнівалися погани” — пише в надхнінню Божий пророк. І дійсно імпе-

ріялізм, шовінізм, націоналізм і расова ненависть так порізнили держави, як ніколи дотепер. Вогонь пекольної ненависти грозить в немилосерній війні знищенням при помочі різних руйнуючих приладів цілої дотеперішньої культури. В страсі перед таким нещастям держави зброяться, лучаться разом, скликають конференції, підписують союзи і т. д. Але це не зближить нас до кращого завтра; це веде нас тільки до страшної катастрофи й руїни. Латання старих відносин не принесе нічого кращого, але старий світ мусить згинутися, щоб дати місце новому, кращому.

ЦІЛЬ І ОВОЧІ ПРАЦІ СОЮЗУ НАРОДІВ.

Через довгі віки історії світа аж до наших часів сила була садиноким способом нормовання відносин між людьми. Сили вживають звичайно не до оборони правди, але до заспокоєння своїх потреб, до визискування слабших і менше спритних людей. В історії народів бачимо безнастанне змагання до побільшення сили й це змагання змушувало людей построявати щораз кращі воєнні знаряддя. Уживання того знаряддя є причиною кровавих боротьб, неописаної нужди й терпінь, які все побільшуються. Небезпека втрати життя, страх, нужда й терпіння заступають сьогодні добро, яке могла би в кращих обставинах дати людям теперішня культура.

Підчас всесвітньої війни, коли немілосерна коса смерти забирала мільонам людей життя, коли в руїну оберталися найкращі міста зроджувалися в мозгах людей такі питання: Чи людство, яке осяг-

нуло такий високий ступень досконалости, не може знайти способу оминути воен? Чи покоління, що створило чуда сучасної техніки не може знайти іншого способу полагодження своїх спорів? Такі питання сверлували також мозок президента Сполучених Держав Північної Америки, Вільсона. І він пробував знайти цей інший спосіб. Він створив свої славні 14 точок, які стали підставою трактату у Версалю. Одна з тих точок говорить про розброєння й створення Союзу Народів, як сторожа світовогого мира. По розброєнню Німеччини мали розброїтися інші держави, а всі міждержавні непорозуміння мав полагоджувати згаданий Союз Народів, що осів у місті Женеві.

Прихильники мира тішилися з цієї нової інституції й надіялися, що аж тепер сповниться вікова мрія про вічний мир. Та життя показало, що розброєння та замирення світа через Союз Народів це тільки приємний сон. Кожна держава на засіданнях Союзу старалася боронити тільки свої інтереси й не уступати іншим.

І ось як виглядає нині розброєння до якого зобов'язує всіх членів Союзу Народів (Ліги Націй) осьма точка Вільсона. Тепер народи ще більше узброєні ніж перед війною, а їхня зброя багато доскона-

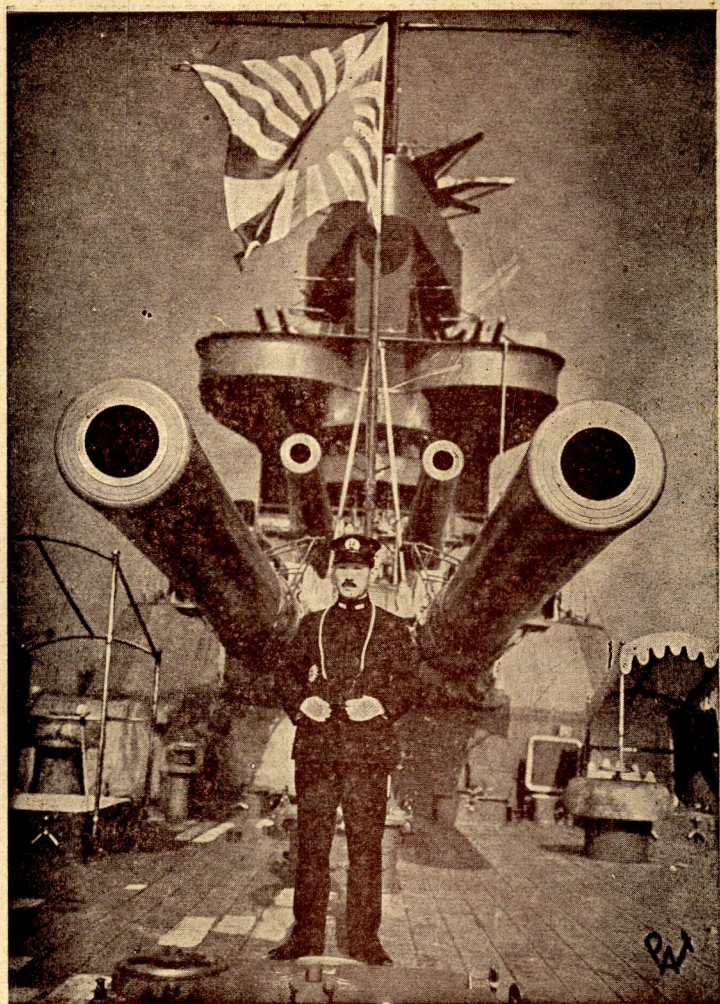
ліша й небезпечніша ніж перед 25-ма роками. Не розв'язали проблеми розброєння й дві розброєнєві конференції, одна в Вашингтоні 1921 р, друга морська в Лондоні 1930 р. Щоби уникнути компромітації ухвалено знищити кілька воєнних кораблів. В дійсності державам лишилося ще багато-багато воєнних кораблів які треба було знищити, а ті, що їх знищено, належали до кораблів, які через розвій воєнної техніки стали нездатними до вжитку й треба було їх вицофати.

Велика господарська криза, яку спричинили також великі податки на зброєння змусила одначе народи дальше думати про розброєння. Тому Ліга Націй скликала в 1932 р до Женєви велику всесвітню розброєнєву конференцію. Велике число представників, політиків, високих достойників спеціялістів воєнної техніки більше як рік відбувало в Женєві наради, які пожирали великі суми. Світ нетерпеливо чекав на висліди цієї конференції, щоби безпечно чути ся й скинути з себе ярмо кризи. Великі державні мужі пригадували, що світ чекає жахлива нужда та цілковита руїна культури, коли конференція скінчиться на нічім. Та це нічого не допомгло. Різниця державних інтересів довела до розбиття нарад. Большевицька

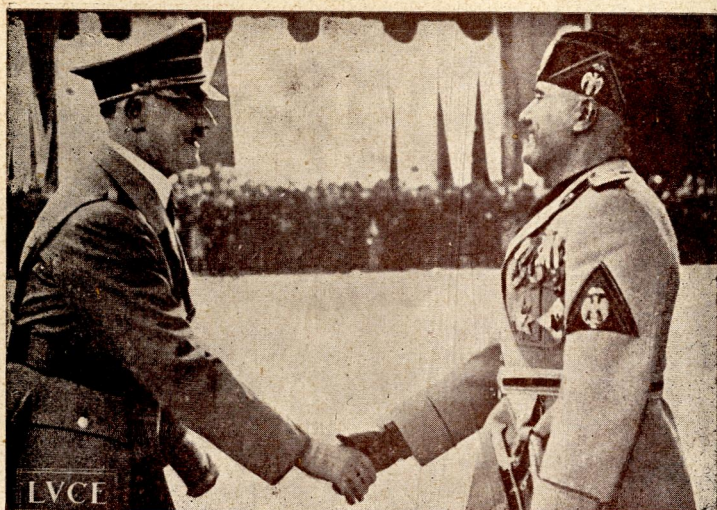
Росія забажала цілковитого розброєння, але інші держави бачили в цьому тільки зручний маневр комуністичної централі, яка тоді лекше зможе викликати всесвітню революцію. Америці знову не подобалася пропозиція контролі зброєння. Італія хотіла, щоб Францію так само обмежувати в збройних морських силах як її. Очевидно, що Франція спротивилася цьому. Зовсім інакше поведилася Німеччина, яка ще не зломилася була Версальського трактату, бажала рівності в зброєнні, щоби могли побільшити свою армію, флоту й одержати новочасну зброю. Це не подобалося іншим, які бачили в цьому імперіялістичні бажання.

Багато часу присвятила ця конференція обговорюванню проекту квалітативного розброєння. Квалітативне розброєння це значить зменшення скілько-сти тої зброї, яка є найбільше небезпечна. Такою зброєю є повзи, тяжка артилерія, трійливі гази, підводні човна й бомбові літаки. Франція запропонувала віддати цю зброю Лідзі Народів й зорганізувати міжнародню армію, яка малаби в разі потреби стати в обороні нападеної держави. В цей спосіб Франція бажала не тільки розброєння, але також гваранції, що розброєні держави не мають чого

обавлятися чужих нападів. Франція так розумувала: Французів є 45 мільйонів а німців 65 мільйонів. Коли всі однаково розброяться, то в Німеччині таки буде більше здібних до боротьби людей ніж у Франції. Німці можуть узброїтися тільки в ножі й побідити так само узброєних французів, яких є менше. Отже як має бути розброєння, то мусить бути міжнародня армія, яка в разі потреби моглаби інтерв'ювати. Однак багато держав було проти цього проекту й він упав. Щоби успокоїти світ, який трівожився неповодженням конференції прийнято постанову, яка заборонювала вживання в будучій війні трійливих газів і нападати літаками на терени замешкалі через цивільну людиність. Таку постанову зробив вже був Союз Народів в 1925 р. Різниця між нею а постановою з 1932 р. була та, що за останньою заявилося більше держав, хоч Італія не голосувала за нею, а Німеччина й большевицька Росія спотивилася тому. І чи це не сумне явище, що розброєнева конференція, яка пожерла стільки грошей, часу й старань, принесла такі сумні овочі? І коли квестія розброєння буде дальше вирішуватися в такому темпі, то скоріше черепаха перейде через найвищі в світі

Военний японський корабель.
(Японія щораз більше вибивається на „опікуна“
і провідника жовтої раси).

Гітлер і Муссоліні.

Це тих двох, що держать цілий світ у воєнним напруженні.

Море людських мас, що по ньому плавають
диктатори на своїй „Демагогії“.

гори Гімаліяї ніж Ліга Націй розброїть світ.

Яку вартість має постанова, що забороняє вживати трійливих газів й напада-ти літаками на цивільне населення? Це заборонено вже перед світовою війною на конференції в Газі, але підчас війни ніхто на це не зважав. Найсвятіші прире-чення й запевнення держав, що вони не продукують трійливих газів, не мають ні-якого значіння, бо з хвилиною вибуху війни всі дотеперішні хемічні фабрики можна буде протягом одної ночі переми-нити на фабрики трійливих газів.

Але навіть, якби вдалося світ розбро-їти то він однак не буде мати спокою, бо не оружжя, але людський гріх самолюб-ства спричинює війни. Треба наперед ви-дерти з серця чоловіка той гріх, тоді ви-паде з його руки всяке оружжя і вбивче знаряддя. І цього гріха не усуне ніяка по-станова ані трактат ані навіть закон. Усу-не його тільки Христос. Та що спільного має сьогоднішній світ з Христом? А дух Христа має більшу силу примирити люд-ські серця ніж пакт Келльога. Хоч держа-ви, що підписували цей пакт прирікали розброїтися, то одначе вони зброяться від цього часу як можуть найсильніше, щоби приготувитися до кривавої розпра-

ви з ворогами. Інакше буде поводитися чоловік, якого серце діткнула любов Христа. При ньому можна зложити цілі стоси зброї, — він одначе війни не розпічне. Чоловік невідроджений, повний самлюбства може скликувати конференції й може в сто процентах розброїтися, він одначе все знайде причину й спосіб боротьби. Коли він не буде мати армат, він буде боротися ножем, коли не стане йому ножа, він возьме бук, коли й бук відберуть йому він вжиге до боротьби п'ястуків а в випадку втрати рук, він гризтиме зубами. Він боротися мусить, бо така воювнича є його невідроджена природа. Мир — це для нього тільки відпочинок для підкріплення сил до дальшої боротьби.

Держави — члени Союзу Народів — хочуть ратувати честь своєї інституції й кажуть, що Союз сповняє своє мирноносне завдання, бо він зліквідував війну між Грецією й Болгарією і конфлікт Перу з Болівією. Але ці держави є малі й передше, коли ще не було Союзу Народів такі війни чи конфлікти ліквідували великі держави, які зїхавшись, наказали посвареним малим державам жити мирно. Отже Союз Народів взяв на себе це завдання, яке можна було сповнити й без нього.

А що порадить Союз Народів, коли між посвареними державами є бодай одна велика держава? Таких випадків протягом 18 літ існування Союзу Народів було багато. Пам'ятаємо певно конфлікт між Італією й Грецією з 1923 р. Італія, не звертаючи уваги на Союз Народів, напала на Грецію, а Союз Народів навіть не звернув на це уваги, бо Італія була великою державою, а Греція малою.

Пригадаймо собі також події в Манджурії осінню 1931 р. Японські війська вдерлися до китайської провінції Манджурії й заняли її. Зазначуємо, що й Японія і Китай були членами Союзу Народів. Обі армії проливали в взаємній боротьбі потоки крові і навіть не виповіли собі формально війни. В вересні 1931 р японські делегати були присутні в Женеві на пленарнім засіданню Союзу Народів і радили з представниками інших держав над зміцненням мира в Європі. В той самий час японські війська займали одно по другім міста в Манджурії а пленарне засідання Союзу на дармо силувалося зліквідувати конфлікт. Також в липні цього самого року скликано спеціальну конференцію в справі подій на Далекому Сході. Китайський делегат в горячих промовах виказував, що Японія топче постанови

Союзу Народів. А коли руки делегатів всіх держав піднеслися за цим, щоби Японія відкликала з Манджурії свої війська, Японія одна мала відвагу голосувати проти цього й продовжати дальше окупацію Манджурії. Союз Народів знайшовся в не вигіднім положенню. Колиб він був не виступив проти зазіхань Японії, йому грозила втрата поваги між народами. Не мав він також відваги користати з прислугуючого йому права застосування бойкоту й господарської бльокади супроти такої потуги, як Японія. Союз Народів ogranicився тільки до вимагання щоби Японія відкликала з Манджурії свої відділи. А коли Японія того не зробила, Союз Народів скликав нове засідання, якого предсідником був великий прихильник мира Бріан. Минули чотири довгі тижні присвячені томлячим засіданням, а рев гармат в Манджурії не втихав. Засідання скінчилося без жадного впливу на хід далекосхідніх подій.

Це дуже захитало престиж Союзу Народів. Великий борець за мир, Бріан, який будував на Союзі Народів великі надії лишився сам незрозумілий ніким й зажурений. Союз Народів, через який він старався увільнити держави від війни, показався безсильним супроти імперіялі-

стичних зазіхань великодержав. Бріян відсунувся тоді від політичних справ до спокійного самотнього життя. Недовго опісля 7. березня 1932 р. він помер і Союз Народів стратив свого найгорячішого протектора, свою душу.

Коли Ліга Націй мучилася над нещасною комедією-конфліктом у Манджурії Японія побільшила свою агресивність проти Китаю. Вона ввела свої війська до Шанггаю й розпочала воєнні операції в самому місті, замінюючи його в криваве побоевище.

Не менше клопоту мав Союз Народів з італійсько-абесинським конфліктом. Ніякої вартости не мали всі старання поладити цей конфлікт мирно. Здобуття Абесинії було для Італії питанням життя і смерті. Цісар Абесинії Гайле Селяссі успокоював свою державу надією, що чейже Союз Народів не дозволить поневолити народу, який є членом Союзу. Але його надії показалися марними. Італійські війська йшли безпереривно вперед, не звертаючи ніякої уваги на відбуваючіся в Женеві наради в італійсько-абесинській справі. Врешті піддалася Італійцям Аддіс-Абеба, столиця Абесинії. Гайле Селяссі, що очікував помочі від Союзу Народів, мусів поспішно опускати свій край.

Італія, яка була також членом Союзу Народів навіть не почувалася до війни. В своїм меморандум виправдуються вони тим, що завоювання Абесинії вважають вони „своєю святою культурною місією”.

На пленарнім засіданні Союзу Народів 30 червня 1936 р. Негус (цїсар Абесинії) звернувся до державних мужів тими словами: Я, Гайль Селяссї, цїсар Абесинії, стою тут сьогодні й бажаю справедливости й прислугуючої моїй державі помочі, яку прирікло їй перед вісьмома місяцями 50 держав”. Дальше в своїй промові показав Негус безстидні домагання й потоптання договору про неагресію й насильство, якого допустилася Італія на Абесинії. Свою промову закінчив він такими словами: яку відповідь маю дати своїй державі?”

Слова цїсаря Абесинії зробили на всіх велике вражіння. Всі зрозуміли, що вони містять в собі гірку правду. Та Союз Народів навіть не хотів радити над його просьбою про поміч.

По здобуттю Абесинії Союз Народів зовсім стратив своє значіння, і в часі, коли Німеччина обкрожувала перед кількома місяцями Чехословаччину, Союз Народів вже навіть не скликавав ніякого засідання

в тій справі. Сьогодні Італія, Німеччина й Японія не належать до союзу. Ніякий його член не чується під його крилами безпечним перед нападом сильнішої держави, бо безсильний Союз Народів не оборонить його. Дні цієї ганебної в історії світа інституції вже почислені й багато держав бажає її кінця.

В ХХ столітті діються такі самі криваві вбивства й різні руйнування міст, як передше за часів вандрівки Вандалів чи Гунів. Допускався цього не тільки дикий Аттіля чи Тамерлен але також сучасні культурні держави, члени Союзу Народів. Як бачимо, людство за той час не посунулося ані на крок вперед під оглядом моральним. Сьогодні так як тоді слабший не чується безпечним перед сильнішим.

Союз Народів став місцем, в якому дипломати виголошують прегарні промови, вправляють язики, щоб за це мольне дармування одержати винагороду. Людвик Бавер сказав: „Союз Народів може дати тільки слова а не діла. Не можемо сподіватися від нього якихсь діл, тільки засідань, конференцій, телефонів і друків. Нічого більше нам не остається, як кожному гострити свою зброю й ужити в обороні своїх прав сили”.

Про Союз Народів можемо сказати то саме, що Єремія сказав в своїм часі про вождів жидівської держави: „Легковажать собі рани вони в людей моїх і думають хутко позагоювати їх, говорячи: Спасення, мир! А мира ніякого нема”! (Єр. 6; 14). Договори й Союз Народів, це ще не мир, це тільки паперовий мир. Людська природа не змінюється через тисячі літ і дух Каїна-вбивника ділає через всі віки від колиски людства аж до наших днів. Це що народи називають миром, це тільки змучення, відпочинок по боротьбі, це тільки приготування й збирання сил до дальшої боротьби. Як тільки якась держава почує в собі достаточну силу, зараз розпочинає війну зо своїм сусідом і грабує його. Довіряти всяким договорам про ненапад, це те саме, що будувати місто у стіп, щойно вибухлого вулькану. В кожній хвилі може наступити новий вибух і залляти людей разом з їхньою працею.

Великий вожд з часів світової війни маршал Фош у своїй промові з 1927 р так описує будучу війну: „Колиб ми хотіли собі виобразити будучу війну, то треба нам виобразити собі західній фронт з 1918 р й доповнити той образ новочас-

ним, страшним воєнним знаряддям. Будуча війна буде дійсно світовою війною в якій возьмуть участь всі народи й то не тільки мужва, але також жінки й діти”.

Вже перед 2.800 літами надхнений Богом пророк Йоїл бачив це: Він писав: Оповістіть це поміж народом, готуйтеся до війни, розбудіть завзяття в хоробрих; нехай підоймаються всі борці. Покуйте мечі з лемішів ваших і з серпів поробіть списи; безсилий нехай скаже: я сильний (Йоїл 3; 9—10). В нинішніх днях слова ці докладно сповняються. До війни готуються всі, що можуть нести зброю. Навіть в шкільному віці діти вправляються в воєнному ремеслі; не остають позаду й жінки. До війни й нищення людей пристосовується всі винаходи. Різання і колення показуються за примітивним способом вбивання, ужито отже до цього стрільний порох, динаміт, пірокселіну й нітрогліцерину. Сьогодні в короткім часі можна винищити сотки й тисячі людей. На вдержання армії й зброєння призначається багато більші суми як на освіту. Гроші, які так дуже потрібні для піднесення промислу й рільництва мусять держави призначувати богові війни. — „Перекуйте на мечі леміші ваші!”

Малі держави узброєні в новочасну зброю під проводом добрих спеціалістів можуть стати більше небезпечними від великих. „Хто слабий, нехай скаже: Я сильний!” — potwierджує це пророк. Англійський політик лорд Черчіль пише: Перед нами стоїть смерть. Покірна, послухна, чекаюча на наші прикази і в кожній хвилі готова нам служити”.

Так далеко зайшло людство зо своєю високою культурою, з Союзом Народів, з ріжнородними конференціями і всіми пробами запевнення людству мира й свободи. Но помогли нічого всі спроби лічення людства. Багато людей стратило вже надію на кращі часи й впало в розпуку.

Одначе є це остання година ночі. На обрію мріє здалека ясна зірка, звіщаюча новий ранок щастя й прихід кращих часів.

ВІД ДЕМОКРАТІЇ ДО ДИКТАТУРИ.

Головнішою зміною, яку дала нам остання велика війна є зворот політичного устрою світа до демократії. Всі побіжені держави були монархіями, а між побідниками були дві найбільші держави, т. є Франція й Сполучені Держави Північної Америки, що були демократичними республіками. Згинув монархічний устрій таких держав як: Росія, Австро-Угорщина, Німеччина й Туреччина, а з новонароджених держав ніодна не віддала влади в руки короля чи цісаря, тільки всі завели в себе демократичний устрій. Отже світову війну виграла демократична ідея. Держави й народи тішилися з визволення з під влади володарів.

Та одначе, щоб не тратити відзисканої свободи, треба вміти з неї користати. Більшість людей цього не розуміє й не є до цього достаточна вихована. Вони не вміють добре розв'язати господарських, соціальних і політичних проблем від яких

залежить добробут і свобода. А владу віддають вождям, які за них мають думати, працювати й володіти. Маса захоплюється промовами великих бесідників і не вміють критично оцінити суті речі. Їм подобаються запевнення про добробут й вірять вони тим, що його обіцяють. Багато людей, яким здається, що вони поступають після своїх переконань, є тільки безсильними лялечками в руках вождів своєї партії.

Користають з цього, головню в молодих демократичних державах, агітатори й розбивають горожан тих держав на безліч партій, які борються за владу й мандати та утруднюють працю парламенту. На парламентарній арені представники партій стараються як найбільше одержати від держави для своєї партійної горстки, не дбаючи при тім за інших.

Світова війна поважно здержала господарський розвій держав. Коли настав мир і новий демократичний устрій держав, народи сподівалися повороту „старих, добрих часів”, а може навіть і кращих. Та їхні надії розвіялися. Хоч в господарстві світа зацарював лібералізм, то одначе він приніс тільки крізу. Господарську крізу погіршили ще більше явища, які вказували на викривлення демократич-

ної ідеї. Це є „політичні перекупства, демагогія, несумлінність в завідуванні державним і суспільним майном. Держави, які відчули це на своїй шкірі, стратили довіря до своїх урядів й затужили за одною, сильною рукою, яка поклала б край всім зловживанням. Людство бажає мати вождів, які ратували б його й вели б його до яснішої будучности. Так приготовано податний під диктатуру ґрунт. Коли появляється відповідний чоловік з сильною волею, енергійний, добрий бесідник, то йому не брак сторонників, а навіть фанатичних сліпих виконавців його волі. З їх поміччю приходять вони до влади й радять як диктатори.

І так Італія, яка боролася з повоєнними господарськими труднощами зверталася в пошукуванню дороги виходу щораз більше на ліво.

Здавалося, що там заволодіє якась форма марксизму. Та в цю пору з'явився пориваючий маси промовець Беніто Мусоліні, переконав нарід, що його ратунок є в націоналізмі й потягнув за собою більшу часть народу. Спертий на чорних, фашистівських сорочках, Мусоліні держить сильно до нині владу в своїх руках. Він твердить, що в сьогоднішніх обставинах ніякий парламент не може рядити. „Що

станеться з кораблем, коли підчас бурі не буде ним кермувати один чоловік?" — таке питання поставив теперішній дійсний володар Італії.

В особливо трудній ситуації найшлася по війні Німеччина. На ню положено високу контрибуцію. Влада в тій державі переходила з рук до рук, але соціал-демократи, ані центр, ані ліберали не могли витягнути держави з тих труднощів. Німеччину опанувала психоза розпуки та витворився дуже податний ґрунт для різних агітаторів. Тоді великий націоналістичний промовець Адольф Гітлер вщипив народові свою ідеологію й оснував партію бронзових сорочок. Коли його іменовано канцлером, він зажадав від Райхстагу диктатури. Його волю сповнено, Райхстаг усунувся, а націоналізм Гітлера приступив до ліквідації комуністичної, націоналістичної й інших партій. Тепер Німеччина є під владою Гітлера й його бронзових сорочок, які рядять після своєї волі й усувають кожного, що з ними в чімсь не згоджується.

Туреччина, яка сильно потерпіла підчас світової війни скинула з трону султана й прийняла демократичний устрій. По мирі в Севр Туреччина стратила більшу часть своїх земель разом з Константино-

полем. Це обкроєння відтяло Туреччину від Егейського й Середземного моря та було для неї сильним ударом, який викликав в Туреччині сильний націоналістичний рух під проводом енергійного Кемаль-паші. Він побідив в боротьбі греків і на підставі договору в Льоданні в 1923 р. відзискав цілу Малу Азію разом з Константинополем. Кемаль-паша взяв у свої руки владу й перевів у Туреччині далекосяглі реформи, які її зевропеїзували.

В Росії 1917 р. повалено царат і утворено новий уряд, який старався скликати виборче зібрання, щоби ввести демократичний устрій. Та війна тревала далше, а господарські труднощі росли, а з ними впарі росло незадоволення серед населення й армії. Почала ширитися комуністична пропаганда, яка поширювала неспокої й бунти. Це діялося головню в армії. Комунисти скористали з цього й при допомогі збунтованих військових відділів захопили в свої руки владу. Вони голосили диктатуру пролетаріату, але дійсну владу мали вожди комуністичної партії, пролетаріят мусів згодитися на всі їхні потягнення. Спершу головним вождом був Ленін, а по його смерті тим, що кермує життям Совітської Росії, є Сталін. Він то прогнав багатьох комуністичних дія-

чів, що перешкаджали йому в переводженню своїх плянів; між іншими прогнав він Троцького. Сьогодні в большевицькій Росії 1% комуністів, спертий на армію, терором володіє над 99% незадоволених горожан Росії.

Історія вчить нас, що диктатура була все перехідним явищем, а її кінець був переважно трагічним. Довіря народу є найсильнішою підставою, якоїнебудь форми уряду монархії, демократії чи диктатури. Кожний уряд мусить мати свій ідеал, який признавалаби більшість. Коли тільки нарід стратить довіря до цього ідеалу, то тоді розвалюється підвалина такого уряду й скорше чи пізніше він мусить впасти. Фізична сила ніколи не може заступити моральної сили, якою є довіря. Диктатор, що стратив довіря народу, може ще якийсь час вдержати свою владу терором, але робить страшнішим його кінець. Диктатори звичайно не хотять усунутися від влади. Здержує їх від цього жадоба влади й почуття несповнених обітниць при помочі яких здобули вони диктаторську владу.

Змагання до волі й независимости є такі старі, як старою є історія людства. Але людство ще ніколи свободи не мало. По увільненнюся від одних використову-

вачів, впадало воно в руки других. Вже від старинних часів змінювалися форми урядів й змінюються безпереривно до тепер, але ніяка з них не може запевнити людству правдивої тривалої свободи.

Людство не може мати зовнішньої свободи, коли не буде свободне внутрі. Христос сказав: „Хто грішить — є невільником гріха”. Отже не можемо досягнути зовнішньої свободи, коли зіпсута внутрішня натура пхнула нас в неволю гріха.

„Коли Син висвободить вас, на правду вільними будете” — каже Христос. Свою діяльність визволення довершить Христос не зовнішньою революцією, але внутрішньою революцією серця. Він відроджує до нового життя своїм Духом серця, які хочуть боротися з гріхом і переміщують його. Ті, що здобули цю внутрішню свободу є дійсно вільними, хочби їх ноги і руки були сильно скуті важкими залізними кайданами. Тільки з таких внутрішньо вільних горожан можна створити тривалу державу свободи. Коли настане це ідеальне, непереминаюче правдиве царство мира, тоді прийдуть і кращі часи.

ОДИНОКА ДОРОГА.

Перед нами стоїть прекрасний будинок світа, який робить сильне вражіння на глядача, що глядить на нього поверховно. На перший погляд повстає в такого глядача думка: як мило й безпечно є мешкати в тій будівлі!

Але ми є іншої думки. Ми приглянулися докладніше чотиром її вуглам: культурі, господарству, політиці й релігії. І щож показалося? Ті вугли вже збутвіли й жаден з них не вратується від руїни. Прийде день, в якому будівля ця впаде й погребасе під своїми звалищами всіх її мешканців.

Безмірно дивує нас культура XX. століття. Вона так переросла чоловіка, що він вже не може її цілої пізнати. Цей надмірний її переріст грозить їй упадком. Фільзоф Освальд Шпенглер так пише: Історія техніки швидким кроком зближається до неминучого кінця. Не можна здержати бігу часу, який зближає нас до

цього кінця, отже не можна уникнути катастрофи зійти з раз вибраного шляху, не можна виректися того, що набуто. Лише мрійники можуть вірити ще, що в таких обставинах можливий ще якийсь вихід. Оптимізм в такому случаю є боязливістю. Ми вродилися в тій добі й мусимо відважно йти вперед слідом катастрофи, до якої зближаємося. Другого виходу нема. Нашим завданням є витревати на втраченім становищі. Витревати так, як витревав римський воїн, якого кости відгребано при брамі засипаного вульканом міста Помпеї. Він згинув для того тільки, що, коли наступив вибух вулькану (Везувія) його забули звільнити зі становища”.

XX. століття приїхало тріумфально на світ в авті, й освітлило рефлектором все, що було на світі. Його голова була повна знання й мрій майбутности. Але його серце було пусте. В теперішніх часах нема таких великих апостолів моральности та пробудителів людського сумління й людської гідности, яких стрічали ми давніше. Людство старається відділитися від тих останків сумління, як від знудженої любовниці”. Не врятує падаючої в пропасть культури розвиток техніки, врятує її тільки піднесення духа людства. А тому, що

ніхто не робить нічого в цьому напрямі, навпаки — допускається до цілковитого упадку духа, то й згуба людства є певна.

Кілько війн зведено, кілько крови проллято, щоби здобути загальну рівність в господарській ділянці та усунути з землі визиск й інші річи. Але цілі не осягнено. В теперішнім часі паном світа є визиск і кривда. Як довго в серцях людей пануватиме гріх і егоїзм — так довго на світі пануватиме несправедливість, нерівність і кривда. Хай демократи, соціалдемократи й комуністи винайдуть наперед середник усунення з людських серць гріха, тоді напевно сповниться їхня мрія й настане справедливість і рівність.

Політика, яка має нормувати міжнародні відносини, полагоджує, як передше, всякі спори не при допомозі справедливості, але оружжя. Хто сильніший в світі, той має сьогодні рацію, той має правду. Війною змушується других до прийняття цієї правди, а щоб війна була успішніша, то застосовується в ній всі найновіші винаходи, які справніше можуть вбивати, руйнувати й нищити. Чоловік, узброївшись в найновішу техніку викопав собі й культурі гріб. Він стоїть тепер над краєм цього гробу й жде, щоби хтось пхнув його до гробу й погребав.

А що ж на це релігія — цей останній четвертий вугол будівлі світа? Багато людей відкидає її як безвартісну й перестарілу річ; багато бореться з нею й хочуть її цілковито знищити. Етика й естетика після них добре заступить релігію й піднесе моральність людства. Але людство вже покушало гірких овочів тої науки. Хто хоче виховати добру моральну суспільність при допомозі етики й естетики, без релігії, той певно може очікувати цього, що члени тої суспільности етично й естетично себе взаємно винищать та квінці знищать своїх учителів.

Люди, які ще признають релігію чимсь добрим, лучаться в церкви. Їх нині маємо багато. Але чи є щось більше неочеркненого й безсильного як релігія сьогоднішніх церков? Вони хочуть лікувати людство, а самі потребують лікаря. Вони обіцяють охоронити людство від згуби в яку самі падуть. Не релігія церков є тою релігією, яка вратує людство від загибелі. Цього може доконати тільки релігія — науки Христа, яку знаходимо в святому Письмі — в Біблії.

В перших розділах цієї книжки ми пізнали ці недуги, які нищать людство. **Ми пізнали також лікарів, які стараються його вилікувати.** Та всі їхні старання да-

ремні, як бачили ми. Недужий занепадає щораз більше й догоряє вже. Лікарі мусять кликнути за пророком Єремією: „Гоїли ми Вавилона, та він не вигоївся... бо суд над ним дійшов до неба і сягнув аж за хмари” (Єремія 51; 9). Людство цілковито пересякло отрутою гріха. Нічого не помагають вже теологічні й філософічні догми. Помогти може тільки кров Христа, яку людство відкидає й тим самим мусить згинати. Як струя ріки, чим ближче водопаду, тим швидше біжить, так і людство, чим ближче пропасти, тим швидше й з більшим розгоном котиться з верхів своєї уроєної слави.

Але гляньмо! На горизонті являється рання зоря нового дня й заповідає прихід кращих часів. Дивлячися пророцьким зором на події наших днів, Христос сказав: „Якже це зачне діятися, випростуйтеся й піднімайте голови ваші; бо наближилось викуплення ваше... Гляньте на смоківницю й на всякі дерева; як розпукуються вони вже, то ви, бачивши се, розумієте, що вже близько літо. Так і ви, коли побачите, що це станеться, знайте, що близько царство Боже” (Лука 21; 28—31).

Не треба знеохочуватися й безнадійно глядіти в будуччину. Що є старе й зіпсу-

те, це мусить згинутися й дати місце тому, що є нове й свіже. Серед сучасних сумних образів життя можемо радісно звернути свій зір на це нове й краще життя. Прояви сучасного життя, які розглядали ми подрібно в попередніх розділах, вже давно предсказали докладно пророки. Вони в тих пророцтвах і в тих проявах бачать не тільки кінець зіпсутого світа, але рівночасно знаки, які звіщають прихід кращих часів. Коли на весну дерева пускають пупляшки, то ми тоді не **віримо**, але **певно знаємо**, що настає весна й ніхто нашого переконання не може захитати. Так само, коли бачимо так багато наперед предсказаних знаків, то знаємо певно, що старе життя згине й настане нове. Це нове життя, нові кращі часи є так зовсім близько нас і їх прихід є так певний, як певний є прихід дня по ночі. „Небо й земля перейдуть, слова ж мої не перейдуть” — сказав Христос.

Питання пророків предсказують тисячі літ наперед перебіг історії світа. Держави повставали й падали, великі випадки, які порушували цілий світ, відбувалися стисло так, як предсказувало пророче слово. Коли отже дотепер виповнилося докладно все, що предсказали пророки на той час, так само певно докона-

ється останній акт історії світа — старий і зіпсутий світ згине, а настануть кращі часи, на яких не буде тіни гріху, нужди й смерти.

Кращі часи прийдуть не наслідком еволюції й революції, але наслідком інтервенції самого Бога. Він вкоротить зло й утвердить по всі часи добро. Курс, який переводила історія гріху, вкоротці скінчиться й Бог видасть справедливий присуд.

Світ пережив розцвіт й упадок багатьох культур. Родилася й падала одна по другій культура єгипетська, вавилонська, перська, грецька, римська й візантійська. Хилиться до упадку також теперішня культура білої раси. І чи людство має ждати аж такого упадку, потрясень й перемін, які наступили в Росії, Китаї, та Індіях? — Ні! По провалі теперішньої культури, Бог не віддасть світа в руки одного існуючого державного організму, щоби він намагався своєю пережертою гріхом культурою ущасливити людство. Відновленого світа Бог не дасть на власність одній нації чи расі, але вибраним зі всіх держав праведникам. Бог віддасть новий світ тим, що в життю шукали правди, яким правда була дорожчою від багатств і життя і які були готові для неї посвяти-

тися й терпіти. „Блаженні, кого гонять за правду, бо їх царство небесне”. (Матей 5; 10).

Нема на світі держави, яка повстала б без проливу крові. Держави, які здобували гегемонію (провідне становище) в світі, осягали це в кровавих війнах. І повстання царства Божого, царства вічного вимагає також великих змагань і боротьби, в якій мусить брати участь кожний, що хоче стати горожанином будучої держави щастя. В тій боротьбі не треба боротися з ворогами мечем, гарматами чи узброєною ворожою армією. Тут треба боротися з найбільшим ворогом — нашим власним „я”, треба боротися зі собою самим, зі своїм егоїзмом, гордістю, порожнечою, злістю й всім тим, що в нас є грішне й низьке. Боротьба з собою самим є найтяжчою боротьбою й перемога над самим собою є найсвітлішою перемогою на тій землі. Великий завойовник, Александер Великий побіждав великі армії, але не міг побідити свого налогу п'янства. Жадоба й хапчивість, держали в своїх руках цього найбільшого завойовника як невільника. І вони забрали собі в жертві його життя в найбільшій розцвіті. Мудрець Соломон так пише: „Довготерпеливий дужчий від силача;

себе гамувати — се більше, ніж місто зловати”. (Приповістки Соломона 16 : 32).

Щоб чоловік міг побідити сам себе, полюбити правду й удосконалити свій характер, то в життю чоловіка мусить зайти ґрунтовна переміна. Христос так сказав про цю перемену: „Направду, направду кажу тобі: Коли хто не народиться знову не може видіти царства Божого”. (Йоан 3 : 3). Сила Божого слова мусить сокрушити самолюбне серце чоловіка, чоловік мусить побачити, що він ніщо, мусить побачити, що він сам не врятується, мусить усвідомити собі, що він без Спасителя згине й стратить вічне щасливе життя. Та свідомість так вплине на нього, що він впаде до ніг Спасителя, представить йому свій стан і буде просити в його прощення гріхів і сили до нового кращого життя. Хто здобудеться на цей крок, тому Бог дав приречення: „Розжену мов туман твої беззаконня, мов ту хмару — гріхи твої”. (Ісаїя 44 : 22). Такий чоловік здобуде в своєму стягненому неспокоєм світа серці, спокій. Він одержить Божу силу й буде бридитися злобою, яку зовсім побідить. До відвернення від зла та осягнення досконалости змусить його не страх перед карою, але любов Бога й любов добра. Ту внутрішню революцію му-

сити пережити кожний, що бажає визволитися з неволі гріха й одержати горожанство майбутньої вічної держави щастя.

При сотворенню світа Бог думав заселити землю безсмертними, праведними й щасливими істотами. Люди мали розмножуватися, аж доки не заселили б цілу землю й тоді далше розмножування здержано б. Безсмертне, вільне від терпінь і нужди, не зіпсоване гріхом людство мало жити на світі райським життям в вічному щастю. Але чоловік мусів бути свободний і свобідною непримушеною волею мав сповняти Божі повеління й любити добро. Та чоловік користаючи зо свобідної волі, згрішив і в цей спосіб перешкодив наміреному Божому плянові. Творець одначе цього пляну не відкинув і навертає через Духа свого людей через цілу історію людства аж до сьогоднішніх днів. Ті, що піддаються впливові Духа Божого, переживають духове відродження й удосконалюються через підпорядкування себе Божим правилам. І хочай тільки мала горстка людей пізнає й приймає правду Божу, то одначе протягом всіх віків існування світа збереглося потрібне до заселення землі число праведників. І так Божий плян таки буде виконаний. А тепер

прийшов час, коли виповнюючіся предсказані знаки свідчать про близький кінець теперішнього устрою світа. Прийде Христос, який раз на все знищить гріх та покарає грішників. Земля очиститься від всіх слідів гріху, а Бог відновить на ній райське життя. Цей відновлений світ віддасть Бог на вічне пановання праведникам (II. Петра 3 : 10—13).

На відновленій землі не буде всього того, що тепер на світі є зіпсуте, що приносить терпіння і смерть. Там буде однаковий і приємний клімат. Не буде там покритих вічним снігом підбігунових країв ані гарячих пустинь. Ціла земля зеленітиме від прекрасної рістні. Цю країну радості показав Бог в об'явленню пророкови Ісаїї. Він так описує її: „Возвеселиться країна й суха земля, возрадується країна безлюдна й зацвіте нарцизом; велично цвістиме й радітиме, буде веселитися, співати; краса Ливану буде їй дана, розкіш Кармеля й Сарону. Вони узрять хвалу Бога й окрасу Бога нашого”. (Іс. 35 : 1-2).

„Ось усе нове роблю” — голосить про відновлений світ Творець (Об'явлення 21 : 5). Відновиться там також царство звірят: „Тоді буде вовк укупі з ягнятком жити, барс із козеням лежати; та й телятко, левчук і віл зможуть жити разом,

а мала дитина зможе їх пасти. І ведмедича й корова вкупі пастися будуть, а їх маленькі лежатимуть поруч, бо й лев соломою харчуватися разом з волом буде” (Ісаія 11 : 6—7). Організм диких звірят пристосується до споживання рослинних кормів.

Чоловік — корона сотворінь, буде вільний від всякого пятна гріху: „Тоді прозрятъ очі в сліпих і уші в глухих отворяться. Тоді хромий підскочить, як олень, а язик в німого піснею озветься; бо проторгнуться в пустині води й в степу потоки. (Ісаія 35 : 5—6). Маючи гарне тіло й гарну душу, чоловік буде жити радісним і щасливим життям. Ніякі тілесні недомагання, ніякі недуги й терпіння не будуть мати до нього приступу.

Праця не буде там тягарем, ані мукою. Вона буде приносити радість і задоволення. Не буде там судів, вязниць, ані поліції, злишними покажуться там грубі томи законів. Всі там будуть підчинюватися одному виписаному на серцях закону, який можна висловити одним словом: **любов**. Цей закон буде лучити всіх мешканців відновленого світа в одну велику, згідну родину й зробить там життя таким приємним, що воно ніколи не навкучиться.

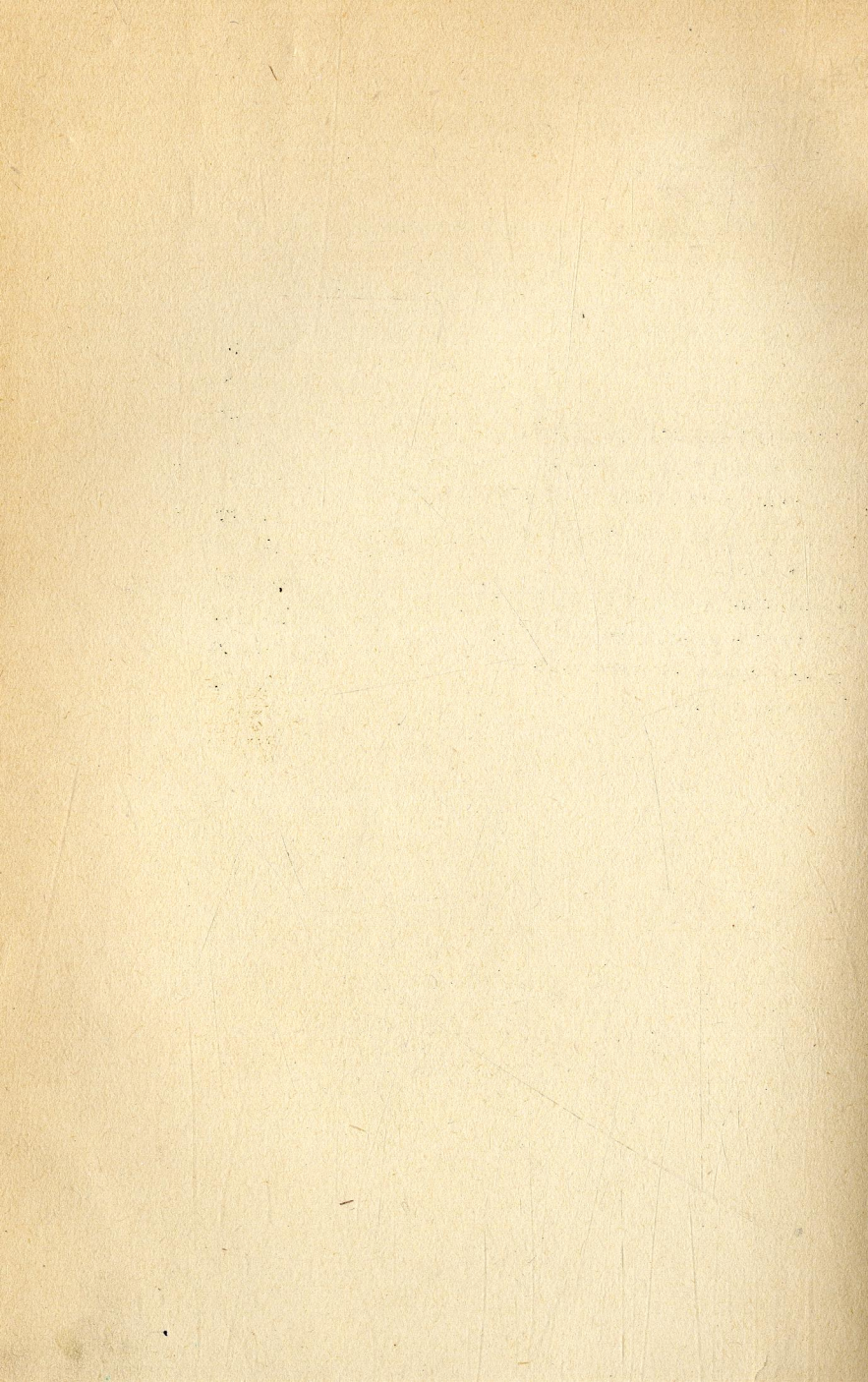
Чоловік обдарений безсмертністю та удосконалюючимися дарами духа, буде міг щораз більше пізнавати чудесні діла Творця й набувати щораз більше знання. Він буде міг дослідити цілий всесвіт і це збуджуватиме в нім захоплення, бо він пізнасть славу й силу Предвічного Творця. Це захоплення, поважання до Творця й подяка за цю красу змусить його прилучитися до хору небесних істот і разом з ними в найбільшому щасті заспівати гимн: „Свят, свят, свят Господь Саваот! Повні є небеса хвали Його!”

З М І С Т:

	стор.
Вступ	3—6
Куди заведе нас великий розвиток техніки	7—28
Духова культура в небезпеці	29—58
Як скінчиться боротьба праці з капіталом?	59—71
Велика господарська криза	72—88
Упадок християнства	89—98
Напередодні всесвітньої заверюхи	99—107
Ціль і овочі праці Союзу Народів	108—122
Від демократії до диктатури	123—129
Одинока дорога	130—142

4 руб 26 коп (1986г)

3578

ЧИ ДОЖИВЕМО КРАЩИХ ДНІВ?

30 708
И ДОЖИВЕМО
КРАЩИХ ДНІВ?

